

Καταφεύγοντας στις όχθες του Σπερχειού ποταμού

Κοπελιά Σταυρούλα

Διπλωματική Εργασία | Φεβρουάριος 2021
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Καταφεύγοντας στις όχθες του Σπερχειού ποταμού

Κοπελιά Σταυρούλα

επιβλέπον καθηγητής:
Ιορδάνης Στυλίδης

Διπλωματική εργασία

Φεβρουάριος 2022
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Για την παρούσα διπλωματική εργασία, ευχαριστώ ιδιαίτερα τον καθηγητή μου Ντάνυ Στυλίδη, για τις πολύωρες συζητήσεις, τις ιδέες, τους προβληματισμούς, που αναπτύχθηκαν σίγουρα πέρα από τα πλαίσια αυτής της έρευνας. Τους φίλους και τους γονείς μου που υπήρξαν παρόντες, και βοήθησαν πρακτικά και συναισθηματικά σε όλη την πορεία, με διαφορετικό ρόλο του συμβολή ο καθένας.

Περιεχόμενα

01 Προσέγγιση της περιοχής

/ Το ποτάμι

/ Οικολογική σημασία

/ Το δάσος

02 Η καταγραφή

/ Ο περίπατος ως μέσο καταγραφής

03 Η παρέμβαση

/ Η ιδέα

/ Το καταφύγιο

/ Η παρατήρηση στο ποτάμι

/ Η παρατήρηση στο δάσος

/ Η παρατήρηση πουλιών

/ Η διαμονή

ΠΟΤΑΜΙ

ΤΟΠΙΟ

ΔΑΣΟΣ

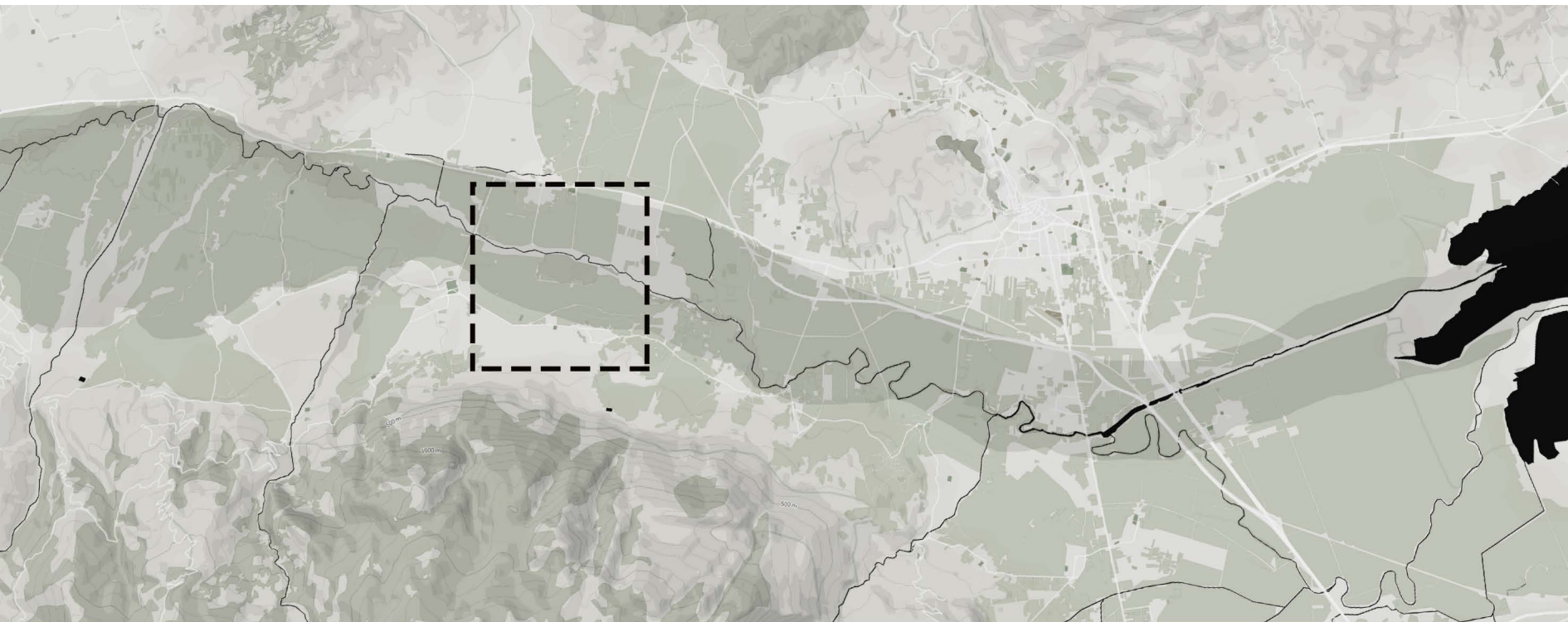

Το ποτάμι

Το όνομά του Σπερχειού προέρχεται από το ρήμα «σπέρχω» που σημαίνει «κινούμαι με ορμή». Στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης αναφερόταν και ως «Αλαμάννα». Πρόκειται για ένα ποτάμι που εμφανίζεται συχνά στην ιστορία, ενώ στην ελληνική μυθολογία λατρευόταν ως θεότητα. Η πρώτη αναφορά στον ποταμό εντοπίζεται από τον Αχιλλέα στην Ιλιάδα.

Ο Σπερχειός έχει μήκος 82 χιλιόμετρα και στην πορεία του δημιουργεί την μεγάλη κοιλάδα της Φθιώτιδας (κοιλάδα του Σπερχειού). Υδρολογικά ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα του Παρνασσού και αποτελεί φυσικό όριο μεταξύ των νομών Φθιώτιδας και Ευρυτανίας. Μέσα στη λεκάνη απορροής του, με έκταση 1.800 τετραγωνικών χιλιομέτρων, περιλαμβάνονται οι οροσειρές Βαρδούσια, Καλλίδρομος, Οίτη και Όρθρυς.

Η ροή του, καθώς και η ευρύτερη περιοχή των εκβολών του, αναπτύσσονται σε μία έκταση με σαφή προσανατολισμό από δυτικά προς ανατολικά. Δυτικά, οι πηγές του εντοπίζονται στο όρος του Τυμφρηστού, ενώ ανατολικά το δέλτα του σχηματίζεται στον Μαλιακό Κόλπο. Στο τμήμα των πηγών του και μέχρι να συναντήσει το πεδινό τοπίο, παραμένει ορεινός χειμαρροπόταμος, ενώ στο υπόλοιπο της διαδρομής μέχρι και την εκβολή του, υιοθετεί τα χαρακτηριστικά ενός πεδινού ποταμού, προσαρμοσμένου στο επίπεδο και ενιαίο ανάγλυφο της περιοχής.

ΧΑΡΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ

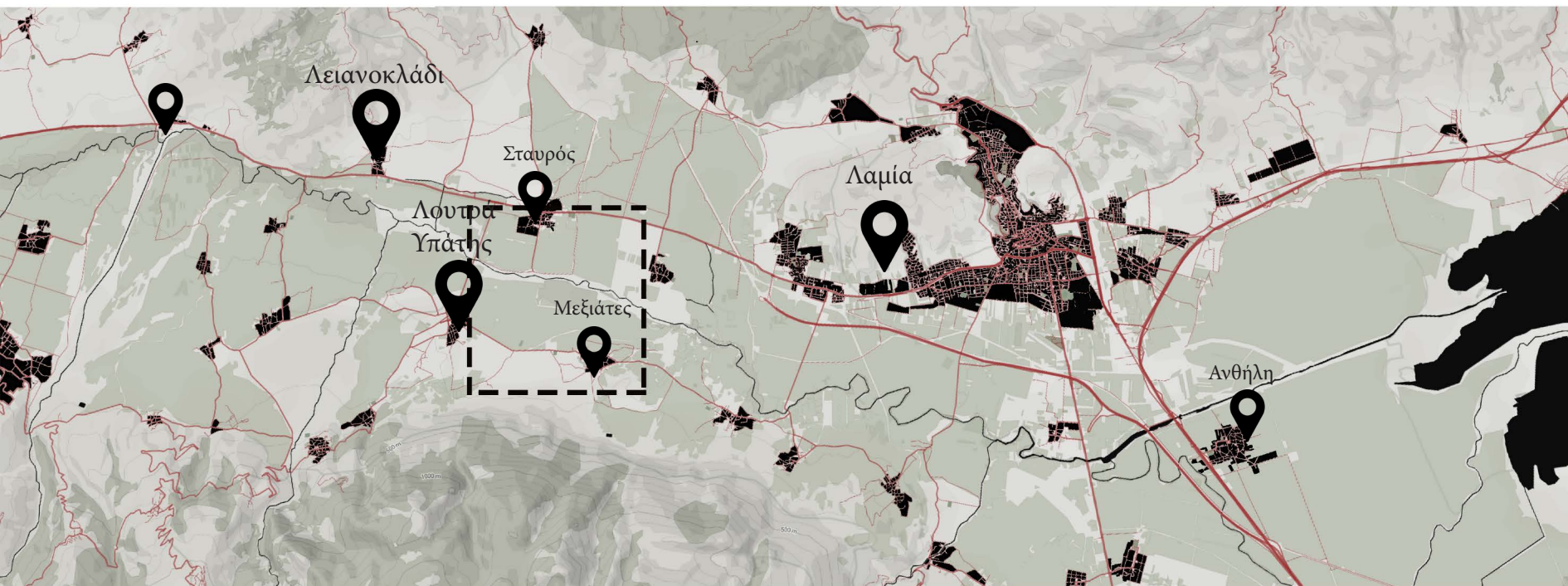
Ο Σπερχειός διέρχεται από τα όρια κωμοπόλεων και χωριών, τα κυριότερα από τα οποία είναι η Σπερχειάδα, η Ανθήλη, η Μακρακώμη, το Καστρί, η Μάκρη και το Λειανοκλάδι, ενώ τρία χιλιόμετρα βόρεια βρίσκεται η πόλη της Λαμίας.

Ο αυτοκινητόδρομος Α1 που ενώνει την Αθήνα με τη Θεσσαλονίκη, διαπερνά τον ποταμό, στο ύψος της Ανθήλης, δημιουργώντας έτσι έναν κόμβο που ώθησε την ανάπτυξη τουριστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων στη συγκεκριμένη περιοχή.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει κυρίως ο οικισμός της Υπάτης και των Λουτρών Υπάτης, που βρίσκεται στη νότια μεριά του ποταμού. Ο οικισμός περιλαμβάνει εγκαταστάσεις θερμών πηγών και λουτρών, με διαρκή παραθεριστική κινητικότητα όλους τους μήνες του χρόνου.

Η περιοχή της κοιλάδας του Σπερχειού είναι κυρίως αγροτική ζώνη. Η Φθιώτιδα εξάλλου είναι κατεξοχήν αγροτική και κτηνοτροφική περιοχή, με τη γεωργική της γη να καταλαμβάνει το 32% της συνολικής της έκτασης. Οι καλλιέργειες ελιάς, σιτηρών, βαμβακιού, καπνού, αμπελιού και ρυζιού είναι οι βασικότερες, ενώ χαρακτηριστική παραγωγή της περιοχής αποτελεί το ακτινίδιο του Σπερχειού και το κελυφωτό φυστίκι της Μάκρης.

Είναι προφανές έτσι, πως λόγω της χρήσης γης, ένα μεγάλο ποσοστό των κατοίκων της περιοχής απασχολείται αποκλειστικά με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Για τον λόγο αυτό, οι οικισμοί που περιλαμβάνονται στην κοιλάδα είναι κατεξοχήν αγροτικοί.

ΧΑΡΤΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Οικολογική σημασία

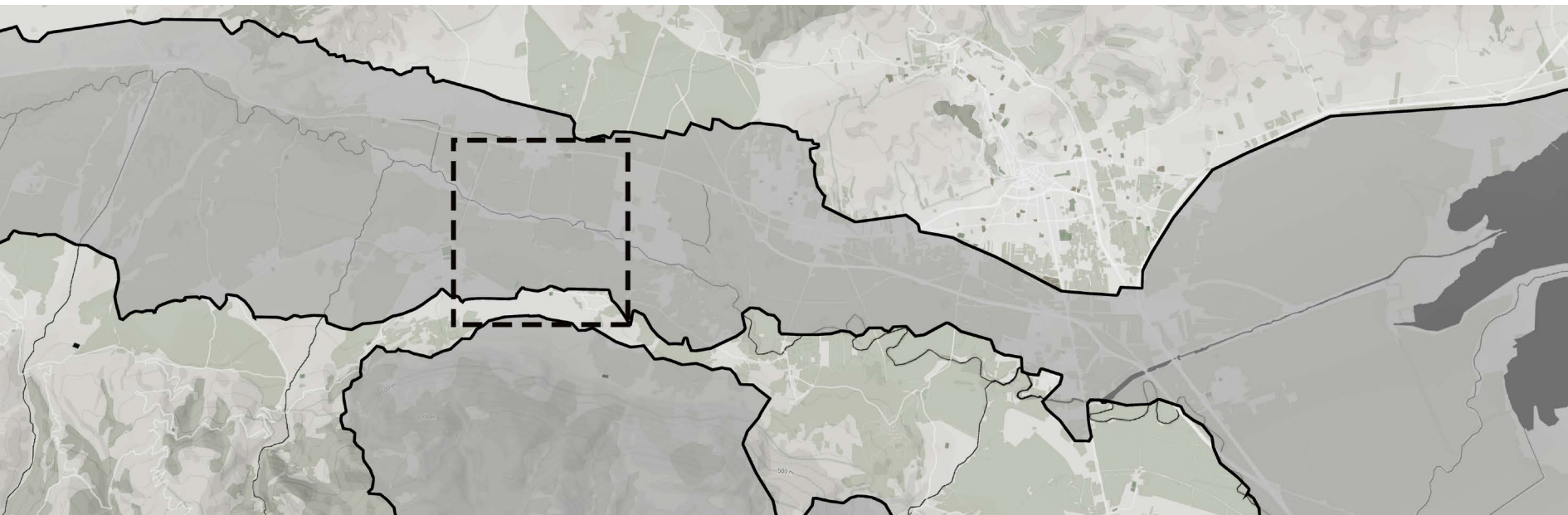
Η ευρύτερη περιοχή του Σπερχειού, μπορεί να θεωρηθεί ένα ενιαίο και σύνθετο οικοσύστημα με έντονο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Μπορεί να διακριθεί, ωστόσο, σε τρία αλληλένδετα τμήματα: το ποτάμιο σύστημα της κοιλάδας με τα πλατανοδάση, το υγροτοπικό σύστημα του δέλτα και τα μικρά οικοσυστήματα του, και το θαλάσσιο οικοσύστημα με τους υδροβιότοπους του Μαλιακού.¹ Ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι θερμές πηγές που βρίσκονται στην περιοχή.

Το οικοσύστημα δημιουργείται από ένα ευθύγραμμο τμήμα και αναγνωρίζονται ως προστατευόμενο μέσω του δικτύου Natura 2000, με κωδικό GR2440002. Η συνολική έκταση της περιοχής αυτής είναι 463,27 τ.χλμ. Οι υγρότοποι του δέλτα παρουσιάζουν πλούσια ορνιθοπανίδα με 179 είδη να βρίσκουν καταφύγιο στις εκβολές του ποταμού. Άλλα είδη ενδημικών ψαριών, θηλαστικών, ερπετών και αρπακτικών, εντοπίζονται στην περιοχή, κάτι που ενισχύει την αναγκαιότητα του χαρακτηρισμού της περιοχής ως προστατευόμενης.²

Η συστηματική ανάπτυξη της γεωργίας που αλλοιώνει το τοπίο, αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για την πανίδα. Τα γεωργικά μηχανήματα καταστρέφουν τις φωλιές των πουλιών και διακόπτουν την αναπαραγωγική διαδικασία. Ταυτόχρονα, η εκτεταμένη χρήση φυτοφαρμάκων και εντομοκτόνων καθιστά δύσκολη την ανεύρεση τροφής.

1 Ζήσης Ι., Μουτσπούλου Ι. και Παρασκευουλάκος Ι. (2004), "Οδηγός Διαχείρισης και Ανάδειξης Κοιλάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου «Πράσινη Συναίνεση», ΜΚΟ «Σόλων» [http://www.ekke.gr/estia/gr_pages/F_Synerg/Solon/Od_Diax_Sperx_Maliakos/GreenSyn.pdf] (προσβάσιμο 17/3/2009)]

2 Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (2003), "Σχέδιο Προγράμματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της Χώρας – Ποιοτική Κατάσταση των Υδατικών Πόρων", Υπουργείο Ανάπτυξης, Διεύθυνση Υδατικού Δυναμικού και Φυσικών Πόρων, Αθήνα

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ NATURA

λεπτομύτα (*Numenius tenuirostris*)

αβοκέτα (*Recurvirostra avosetta*)

ιερακίδες (*Falconidae*)

δρυκολάπτες (*Picidae*)

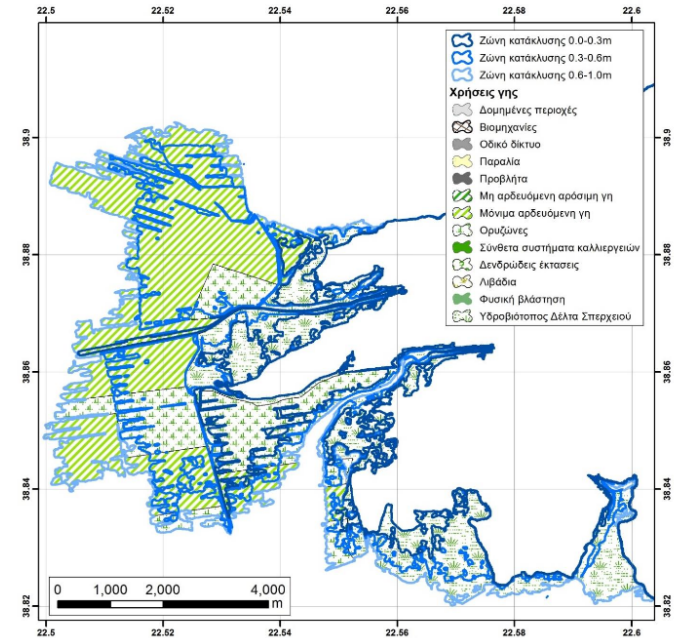
νανογλάρονο (*Sternula albifrons*)

Εξαιτίας της ορμητικής ροής του ποταμού, μεταφέρονται υλικά που μεταμορφώνουν διαρκώς τη γεωμορφολογία της περιοχής. Υπολογίζεται, μάλιστα, πως από την αρχαιότητα, το ποτάμι έχει μετατοπίσει τις εκβολές του 8 χλμ. μέσα στην θάλασσα. Ο Μαλιακός κόλπος προβλέπεται να εξαφανιστεί από τις προσχώσεις του Σπερχειού μέσα στα επόμενα χίλια χρόνια.

Λόγω των συχνών υπερχειλίσεων του ποταμού, δημιουργήθηκαν εγγειοβελτιωτικά έργα για την αποτροπή τους, μέσω της κατασκευή νέας κοίτης στο ανατολικό τμήμα του. Εξασφαλίζεται έτσι ταυτόχρονα και η εξοικονόμηση νερού για την κάλυψη των αρδευτικών αναγκών των καλλιεργειών. Ωστόσο, δεν έχουν γίνει άλλες μεγάλες επεμβάσεις, όπως στα περισσότερα μεγάλα ποτάμια της χώρας. Έτσι η φυσιογνωμία ενός μεγάλου ποταμού μπορεί να παρατηρηθεί σε όλο το μήκος του.

Είναι σημαντικό, ωστόσο, να αναφερθεί πως η σημερινή εικόνα του Σπερχειού παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα. Στη λεκάνη απορροής παρατηρείται υποβάθμιση του επιφανειακού και υπόγειου νερού, με τις κύριες αιτίες ρύπανσης να εντοπίζονται στις βιομηχανίες και τις καλλιέργειες. Η χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και η έγχυση των αστικών και βιομηχανικών λυμάτων της ευρύτερης περιοχής, συντελούν στην εκτεταμένη και διαρκών αυξανόμενη μόλυνση του νερού.

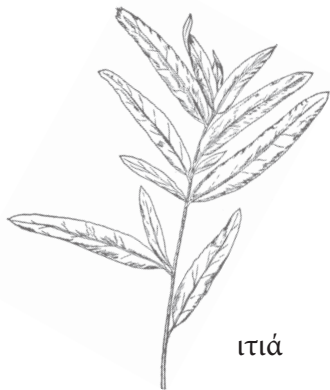

Το δάσος

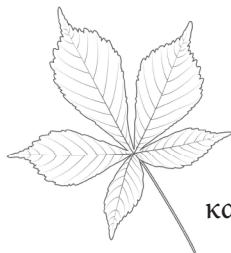
Ο Σπερχειός παρουσιάζει ενδιαφέρον όχι μόνο ως προς την πανίδα, αλλά και ως προς τη χλωρίδα. Καθ' όλο το μήκος του, παρατηρείται πυκνή παρόχθια βλάστηση. Τα παραποτάμια πλατανοδάση αποτελούν το χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής, έχουν έκταση 1000 στρέμματα και εμπεριέχουν 17 είδη δέντρων. Είναι μάλιστα από τα τελευταία που έχουν απομείνει στην Ελλάδα. Αποτελούν απομεινάρια του Αινιανικού Δάσους, από την ξυλεία του οποίου, όπως αναφέρεται από τον Όμηρο, φτιάχονταν τα κατάρτια των πλοίων της Ελλάδας.

Τα δέντρα που αποτελούν τα δάση είναι κυρίως ιτιές, πλατάνια, λεύκες, σκλήθρα και βελανιδιές. Πιο χαμηλά αναπτύσσονται θάμνοι, αγριολούλουδα, ακακίες, πικροδάφνες, αλμυρίκια και λυγαριές. Στις εκβολές απλώνονται μεγάλοι καλαμιώνες και ελώδεις εκτάσεις.

Οι βασικότερες απειλές για τα δάση είναι η επέκταση της γεωργίας, οι αποξηράνσεις και οι κατασκευή υποδομών. Ένα τμήμα του πλατανόδασους έχει αποψιλωθεί εξαιτίας προγράμματος ελέγχου των πλημμυρών χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ιτιά

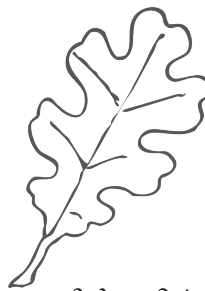
καστανιά

λεύκα

ελάτη

βελανιδιά

πλάτανος

Δασική έκταση

Αρχαιολογικός χώρος / κάστρο

Μονοπάτι

Σιδηροδρομικός σταθμός

Θερμές ιαματικές πηγές

Γέφυρα

30

25

Ο αγροτουρισμός και ο ιαματικός τουρισμός αποτελούν χαρακτηριστικές μορφές δραστηριοτήτων που ενεργοποιούν την περιοχή και συμβάλλουν στην ανάδειξη της. Ο περιπατητικός τουρισμός είναι εξίσου αναπτυγμένος στην περιοχή. Οι διαδρομές και τα ορειβατικά μονοπάτια ποικίλουν. Καθιστούν έτσι την κοιλάδα του Σπερχειού ένα συχνά επισκέψιμο τόπο από τους περιπατητές και τους ποδηλάτες.

Μονοπάτι Αγίας Παρασκευής – Δίβρης (10,25χλμ.)

Μονοπάτι Σιδηροδρόμων (5χλμ.)

Μονοπάτια Οίτης

Μονοπάτια Υπάτης

Μονοπάτια Εφιάλτη

Ο Όμιλος Φίλων του Δάσους Λαμίας πραγματοποιεί συστηματικές και οργανωμένες επισκέψεις και οικοξεναγήσεις στην περιοχή του πλατανόδασους, που ακολουθούνται από ημερίδες και συνέδρια. Υπάρχει, ακόμη ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τις περιβαλλοντικές ομάδες των σχολείων των γύρω περιοχών, που επισκέπτονται τα παραποτάμια δάση για μελέτη, παρατήρηση και καταγραφή.

Λόγω της πλούσιας βιοποικιλότητας κατά μήκος του ποταμού, ο Σπερχειός προσφέρεται ως ένας τόπος ιδανικός για παρατήρηση αλλά και μελέτη των πουλιών.

Η Ορνιθολογική Εταιρεία, δραστηριοποιείται για τον λόγο αυτό στην περιοχή, πραγματοποιώντας επισκέψεις καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και σε όλα τα τμήματα του ποταμού. Οι Μεσοχειμωνιάτικες Καταμετρήσεις Υδρόβιων Πτηνών (ΜΕΚΥΠ), που πραγματοποιούνται από κάθε χρόνο, έχουν αναδείξει την περιοχή ως τον σημαντικότερο υγρότοπο της Ανατολικής Στερεάς και έναν από τους κυριότερους της χώρας.

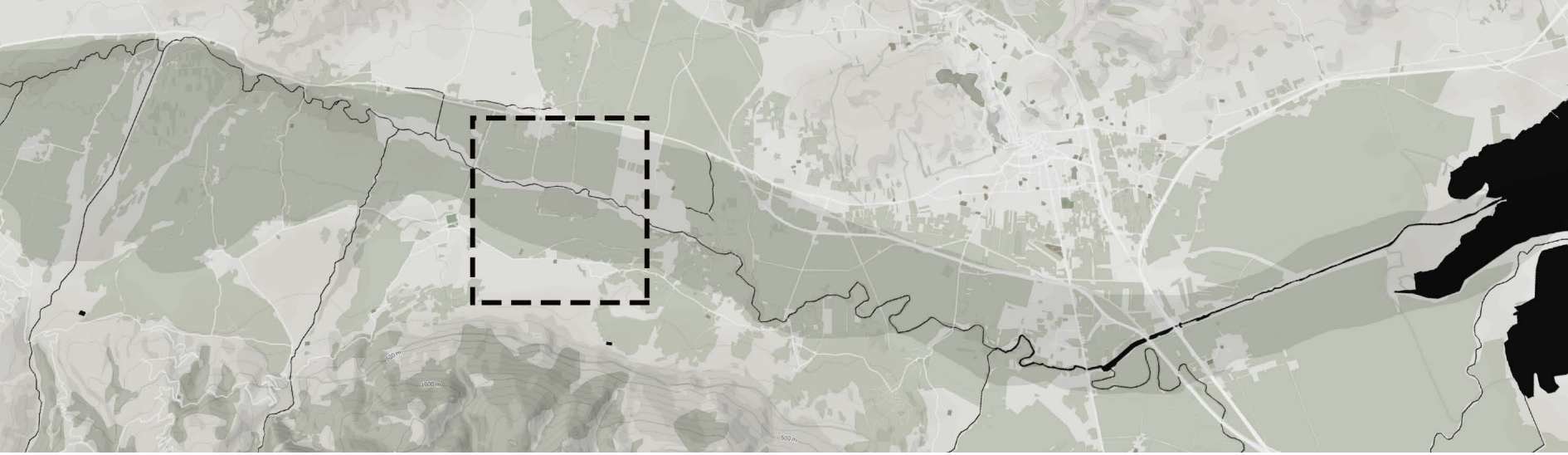

Από όλο το μήκος της κοιλάδας και της παραποτάμιας βλάστησης, επέλεξα να ασχοληθώ συγκεκριμένα με το πλατανόδασος των Μεξιατών, ή πάρκο των Μεξιατών όπως κοινώς ονομάζεται. Πρόκειται για μία περιοχή με πυκνή βλάστηση, σε μεγαλύτερο ποσοστό πλατάνια, περιορισμένη σε συγκεκριμένο χώρο. Αποτελεί σημείο μελέτης και παρατήρησης πουλιών, περιοχή επίσκεψης σχολείων, καθώς και πέρασμα των περιπατητών που διασχίζουν τα παραποτάμια δάση του ποταμού. Η κινητικότητα και η επισκεψιμότητα αυτή προσδίδει στην περιοχή τα χαρακτηριστικά που αναζητώ για τη δική μου πρέμβαση.

Η πρόσβαση γίνεται εύκολα με αυτοκίνητο, είτε από το νότιο μέρος μέσω των Λουτρών Υπάτης, είτε από το βόρειο τμήμα μέσω της Εθνική Οδό Λαμίας-Καρπενησίου. Η είσοδος στο πλατανόδασος των Μεξιατών ορίζεται από έναν αγροτικό χωματόδρομο που διασχίζει το δάσος, πολύ κοντά στην όχθη του, για 1,5χλμ. Αγροτικές εκτάσεις περιβάλλουν το δάσος, ενώ ο κοντινότερος και πιο προσβάσιμος οικισμός είναι αυτός των Λουτρών Υπάτης, σε απόσταση 2χλμ.

Τα ελλιπή στοιχεία της περιοχής, το μεμονωμένο φωτογραφικό υλικό και οι ανύπαρκτες καταγραφές, οδηγούν στην αναγκαία προσωπική αποτύπωση της περιοχής.

Λόγω της ιδιόρρυθμης συνθήκης της συχνής υπερχειλίσης του Σπερχειού, η καταγραφή της περιοχής είναι αναγκαίο να περιοριστεί τους μήνες με τις χαμηλότερες βροχοπτώσεις. Η γεωμορφολογία ωστόσο, που χαρακτηρίζεται από επίπεδο έδαφος χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις και υψομετρικές διαφορές, αποτελεί βοηθητικό παράγοντα στην όλη διαδικασία.

Ο περίπατος ως μέσο καταγραφής

Η επίσκεψη μου στο πλατανόδασος πραγματοποιήθηκε σε δύο χρόνους, την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Για τη διερεύνηση της περιοχής επέλεξα να χρησιμοποιήσω ως εργαλείο το περπάτημα, καθώς οι χάρτες δεν επαρκούν για την πλήρη αποτύπωση της περιοχής.

Το περπάτημα με μία διαλογιστική ματιά, με μία ανάγκη αναζήτησης και εξερεύνησης.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Francesco Careri στο έργο του Walkscapes, ο άνθρωπος κατείχε ένα συμβολικό μέσο, με το οποίο είχε τη δυνατότητα να μεταμορφώνει το τοπίο, πριν τη δημιουργία αρχιτεκτονημάτων ή γλυπτών.³

Το μέσο αυτό ήταν το περπάτημα, μια δεξιότητα που απέκτησε στην αρχή της ζωής του και κατέληξε σε μία αυτοματοποιημένη, ασυνείδητη και φυσική διαδικασία. Η σωματικότητά μας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον βηματισμό. Η δυνατότητα της χρήσης του σώματος ως μέσο μετακίνησης και εξερεύνησης χρησιμοποιείται ήδη από τον πρωτόγονο άνθρωπο για την κάλυψη των βασικών αναγκών για την επιβίωση του. Η ανάγκη για εύρεση τροφής, καταφυγίου και πληροφορίας παρακίνησαν τις περιπλανήσεις των κυνηγών της παλαιολιθικής εποχής και αργότερα των νομάδων της νεολιθικής.⁴ Στην πραγματικότητα, βέβαια, η διαδικασία αναζήτησης ασφάλειας και κάλυψης βασικών αναγκών επιβίωσης από

³ Careri Francesco, Walkscapes, Walking as an aesthetic practice, Gustavo Gili, Βαρκελώνη, 2002, σελ. 19

⁴ ό.π., σελ. 20

μεταναστευτικές ροές ή νομαδικές κοινότητες, εντοπίζονται σε κάθε περίοδο της ιστορίας του ανθρώπου.

Οι πρώτοι νομάδες είναι εκείνοι που πρώτοι δημιούργησαν σκαλιστούς χάρτες, χαρτογραφώντας έτσι τους μέχρι τότε ακανόνιστους χώρους.⁵

Όταν οι πρωταρχικές ανάγκες επιβίωσης καλύπτονται, το περπάτημα ξεπερνά τη χρηστική λειτουργία του και μετουσιώνεται σε συμβολική διαδικασία, σε αισθητική πράξη. Συνειδητά ή ασυνείδητα, μετατρέπεται σε γνωστικό εργαλείο διερεύνησης, κατανόησης και καταγραφής του πολύπλοκου περιβάλλοντος. Γίνεται πρακτική, γίνεται μέσο που επιτρέπει το βίωμα του χώρου. Αποτελεί την πρώτη μορφή επέμβασης στο τοπίο, χωρίς να είναι το ίδιο χωρικό κατασκευάσμα. Αντιθέτως, εκείνο χωρικοποιεί.⁶

*Περπατώντας διαβάζω και καταγράφω το
χώρο. Το σώμα μου εγγράφει τα γεγονότα του
ταξιδιού μου, τις εντυπώσεις, τα εμπόδια, τους
κινδύνους, την ποικιλομορφία του εδάφους. Η
φυσική δομή του εδάφους αντανακλάται στο
κινούμενο σώμα μου.*

5 ό.π., σελ. 38

6 De Certeau Michel, Επισυνώνοντας την καθημερινή πρακτική: Η πολύτροπη τέχνη του
πράττειν, μετάφραση: Κ.Καψαμπέλη, εκδ. Σμίλη, Αθήνα, 2010, σελ. 253

Η σωματική κίνηση του βαδίσματος, δηλαδή, γίνεται αντιληπτή και ως δημιουργός γεγονότων στο παρόν. Το σώμα λειτουργεί ως όχημα, ως μέσο διαμόρφωσης του εδάφους. Τα πέλματα των ποδιών, κινούνται ρυθμικά, διασχίζουν το εδαφικό ανάγλυφο και αντιτίθενται στις ποικίλες επιστρώσεις του, αφήνοντας ίχνη που μετασχηματίζουν το τοπίο. Στο πέρασμά τους σκάβουν τη γη και δημιουργούν μικρές λακκούβες, παρασύρουν υλικά, ανακαλύπτουν σκληρές επιφάνειες, που μαρτυρούν την πορεία τους.⁷ Η φυσική κίνηση αποτυπώνεται στο έδαφος και το έδαφος στην κίνηση.

Το περπάτημα, δηλαδή, έχει και μία συμβολική έννοια, δεν είναι μόνο ένας φυσικός αυτοματοποιημένος μηχανισμός. Δε χρησιμεύει ως μέσο μόνο διάσχισης του χώρου, αλλά συνομιλεί με αυτόν. Είναι σαν ένα εργαλείο μορφοποίησης ενός χωρικού κειμένου, που διαμορφώνεται ατομικά ή συλλογικά, από μία ακολουθία σωματικών εκδηλώσεων.

Ο Ντε Σερτώ, μεταφράζει το καθημερινό περπάτημα στην πόλη ως ένα είδος ομιλίας του περιπατητή, ένα είδος έκφρασης του χώρου, όπως η ομιλία είναι της γλώσσας.⁸

7 Νίκος Καζέρος, Αστική έκθεση, Αστικό κενό. Δράσεις 1998-2006, εκδ. Futura, 2007, σελ. 228

8 De Certeau Michel, Επινοώντας την καθημερινή πρακτική: Η πολύτροπη τέχνη του πράττειν, μετάφραση: Κ.Καψαμπέλη, εκδ. Σμίλη, Αθήνα, 2010

Σημειώσεις για το τοπίο

Υψομετρική διαφορά 2μ. Μεταξύ όχθης και δρόμου
Υψομετρική διαφορά 2μ μεταξύ δρόμου και δάσους

Διαφορετική διαδρομή του ποταμού την άνοιξη και τον χειμώνα

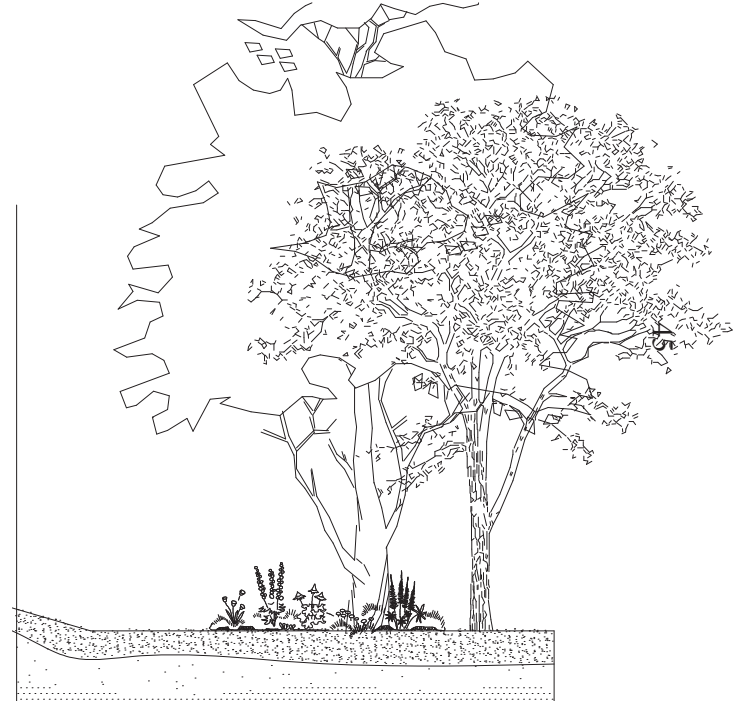
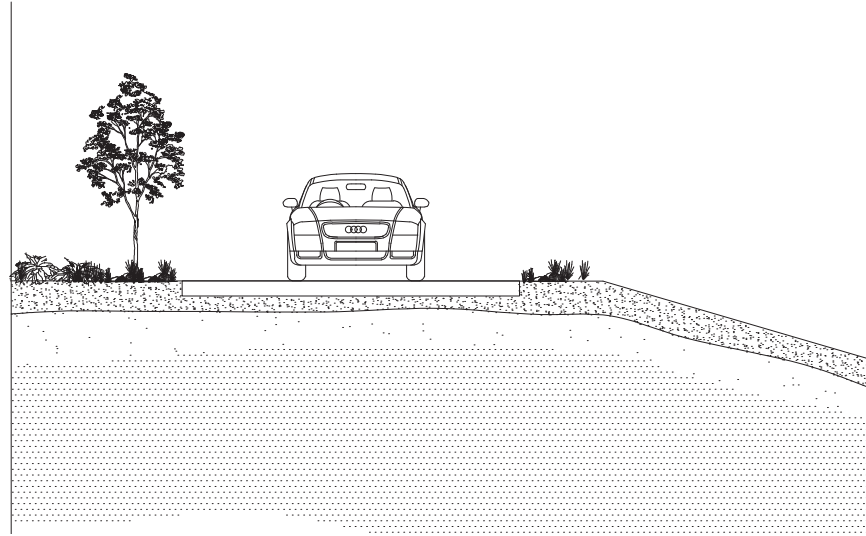
Υλικά εδάφους
χαλίκι
χώμα
κουφάρια δέντρων
άμμος
φύλλα

Ύψος δέντρων μέχρι 7m

Διάβρωση εδάφους

Σημεία με οπτική το βουνό

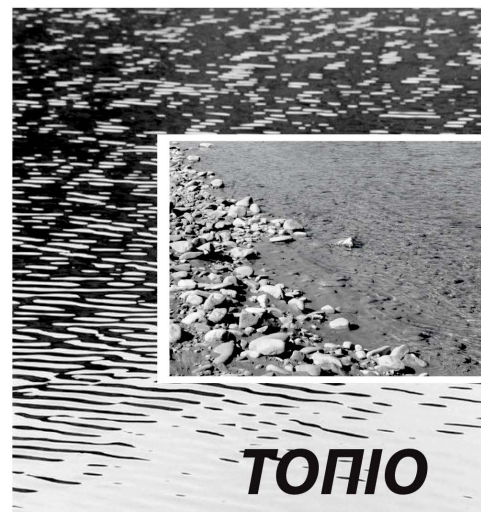

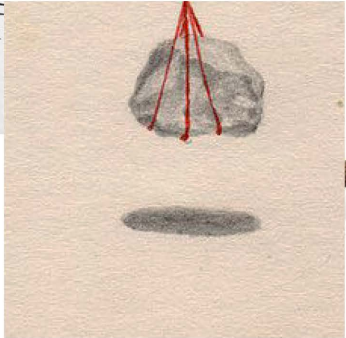
Η ιδέα

Η πρόθεση της παρέμβασης μου στο πλατανόδασος των Μεξιατών, είναι η δημιουργία μικρών καταφυγίων, που μπορούν να στεγάσουν όσους περπατούν, όσους παρατηρούν, όσους αναζητούν να απομονωθούν. Με έναν τρόπο τέτοιο ώστε να μπορεί να διασφαλιστεί η οργανική ένταξη στο τοπίο. Να αποτελούν στοιχεία παρέμβασης και όχι απόλυτης επέμβασης. Στόχος δεν είναι η ανάπτυξη της περιοχής, ούτε και η ανάδειξη της. Είναι μια ήπια χειρονομία που αφορά τις μονάδες και ομάδες που επέλεξαν να εξερευνήσουν την περιοχή.

Περιπλάνηση μου στο πλατανόδασος και οι εικόνες που αποτύπωσα, με βοήθησαν να κατανοήσω πως η οποιαδήποτε μόνιμη παρέμβαση στο σημείο μπορεί να αλλοιώσει το περιβάλλον. Με πλήρη επίγνωση της σημαντικότητας του τοπίου, θεώρησα αναγκαίο να διαμορφωθούν κατασκευές που μπορούν να αναιρεθούν. Που τοποθετούνται στο τοπίο εμβόλιμα, ως αντικείμενα διαφορετικής κλίμακας που τοποθετούνται εκεί μα μπορούν να αναιρεθούν, χωρίς να αφήσουν ίχνη.

Οι κατασκευές-παρεμβάσεις εμπεριέχουν την πιθανότητα της αλλοίωσης και τη διάβρωσης τους. Ως μέρη του τοπίου που τα υλικά τους λειτουργούν όπως η άμμος, το χώμα, η πέτρα και τα δέντρα του ποταμού που μεταμορφώνονται με το χρόνο, με τον καιρό, με τον άνεμο.

To cross	a territory	to walk
To open	a path	
To discover	a place	to get oriented
To invent	a geography	
To assign	place names	
To descend	a ravine	to get lost
To tread	a line	
To inhabit	a circle	
To visit	a stone	to err
To guide oneself	through smells	
To observe	thorns	to submerge
To listen to	ditches	
To breach	a continent	
To meet	an archipelago	to wander
To host	an adventure	
To construct	relations	
To find	objects	
To take	phrases	to penetrate
To enter	a hole	
To interact with	a grating	
To hurdle	a wall	to go forward
To not leave	traces	

*Walkscapes: Walking as an
Aesthetic Practice*
Francesco Careri

Η ιδέα ξεκίνησε με τη δημιουργία μονάδων που καλύπτουν τις ανάγκες για παρατήρηση και διαμονή. Διερευνήθηκε η πλαστικότητα και υλικότητα, η τοποθέτηση στο τοπίο και η κατασκευαστική προσέγγιση. Ωστόσο, διατηρήθηκε εξ αρχής το στοιχείο της αφαίρεσης, της διάβρωσης και της μεταμόρφωσης.

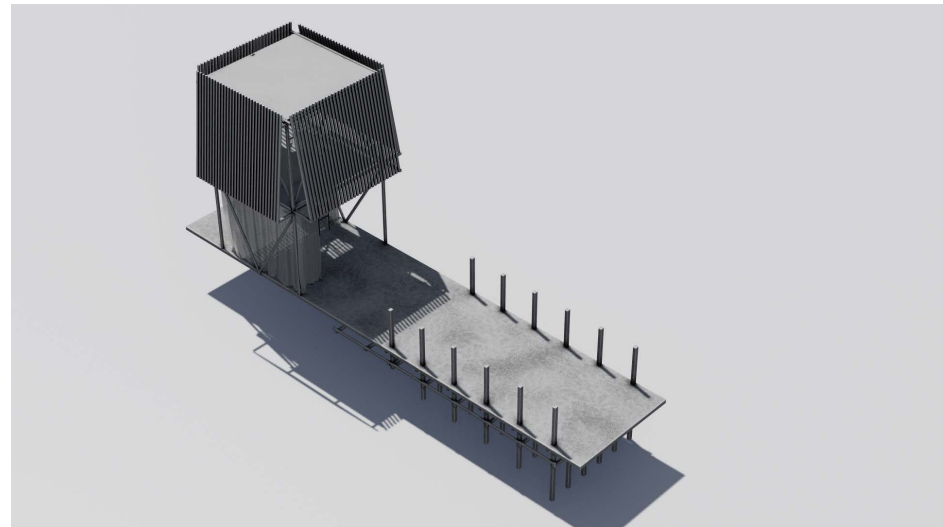
Ο περίπατος γίνεται διαλογισμός καθώς το σώμα περπατά με -άλλον- ρυθμό

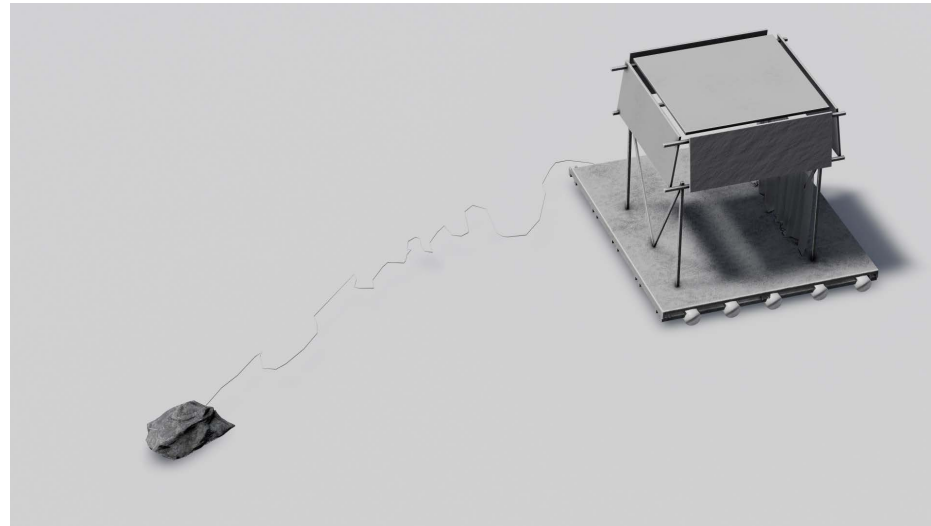
Σημεία/συνδέσεις με το φυσικό τοπίο.

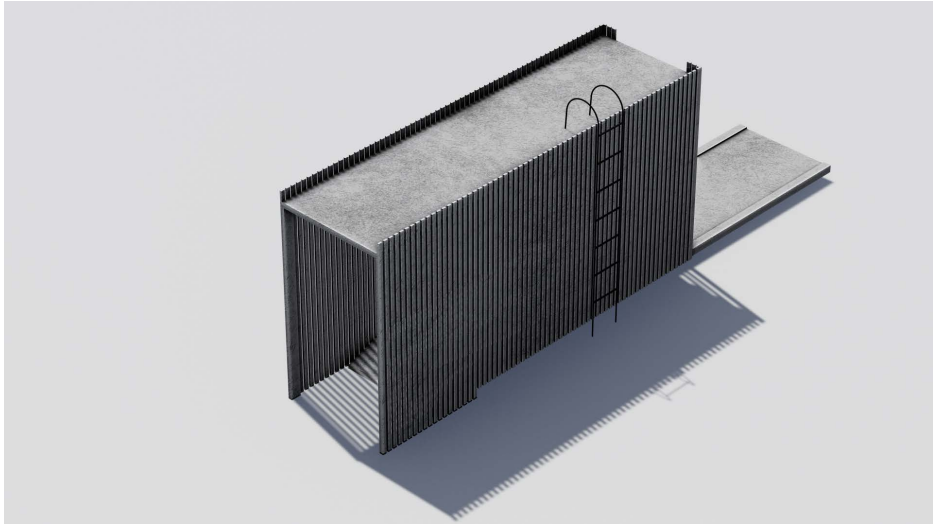
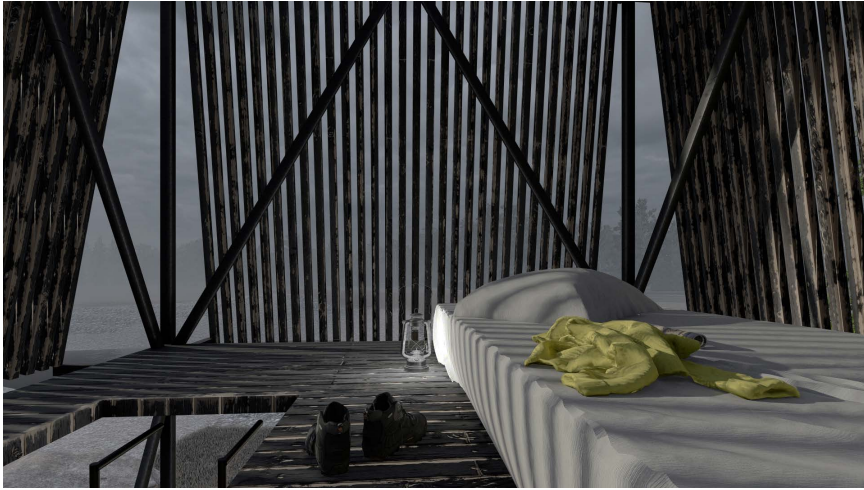
Σημεία/καταφύγια των σωμάτων.

πρώτες ιδέες

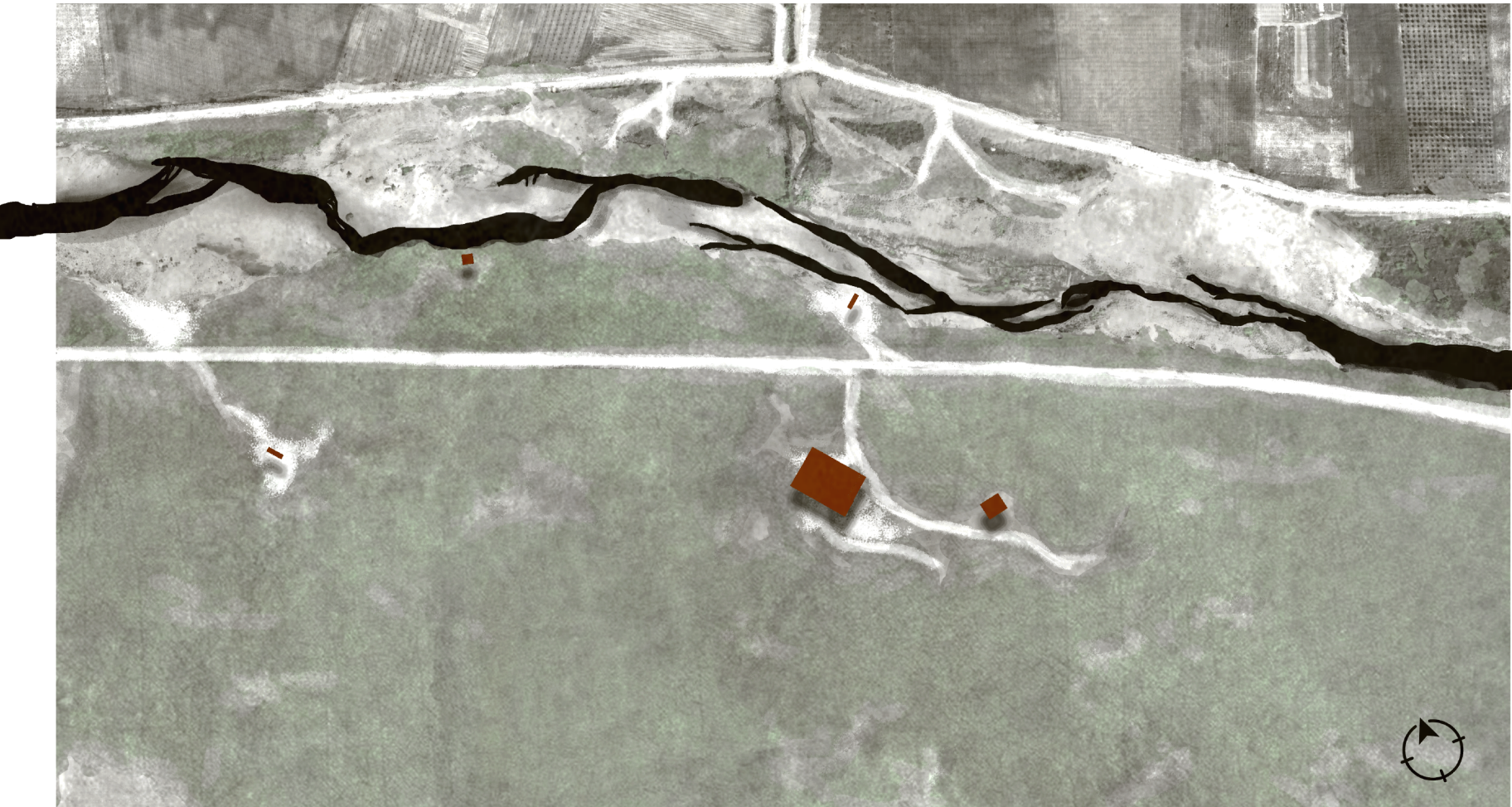

Η τελική πρόταση ουσιαστικά χωρίζεται σε δύο τμήματα. Αυτό της μεγαλύτερης κατασκευής, του καταφυγίου, και των συμπληρωματικών, μικρότερων κατασκευών. Τοποθετούνται σε σημεία του δάσους με ήδη διαμορφωμένους δρόμους και ξέφωτα, ώστε να αποφευχθεί η διάνοιξη μονοπατιού ή η αποψίλωση δέντρων. Τα σημεία αυτά βρίσκονται κοντά στον αγροτικό χωματόδρομο και θεωρούνται εύκολα προσβάσιμα.

Το καταφύγιο εξυπηρετεί το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών και ανταποκρίνεται στην ανάγκη για περιστασιακή διαμονή και τροφή.

Η τελική μορφή των μικρότερων, διάσπαρτων κατασκευών κατέληξε να μοιάζει περισσότερο με γλυπτά που τοποθετούνται στον χώρο. Η υλικότητα τους και η σχεδιαστική τους λογική διατηρήθηκε ενιαία. Περιλαμβάνουν την παρατήρηση και τη διαμονή, σε διαφορετικά τμήματα του δάσους. Λειτουργίες δηλαδή που εξυπηρετούν τις δραστηριότητες που εξελίσσονται στην περιοχή.

Το καταφύγιο, Η παρατήρηση στο νερό, η παρατήρηση πουλιών, η παρατήρηση στο δάσος, η διαμονή.

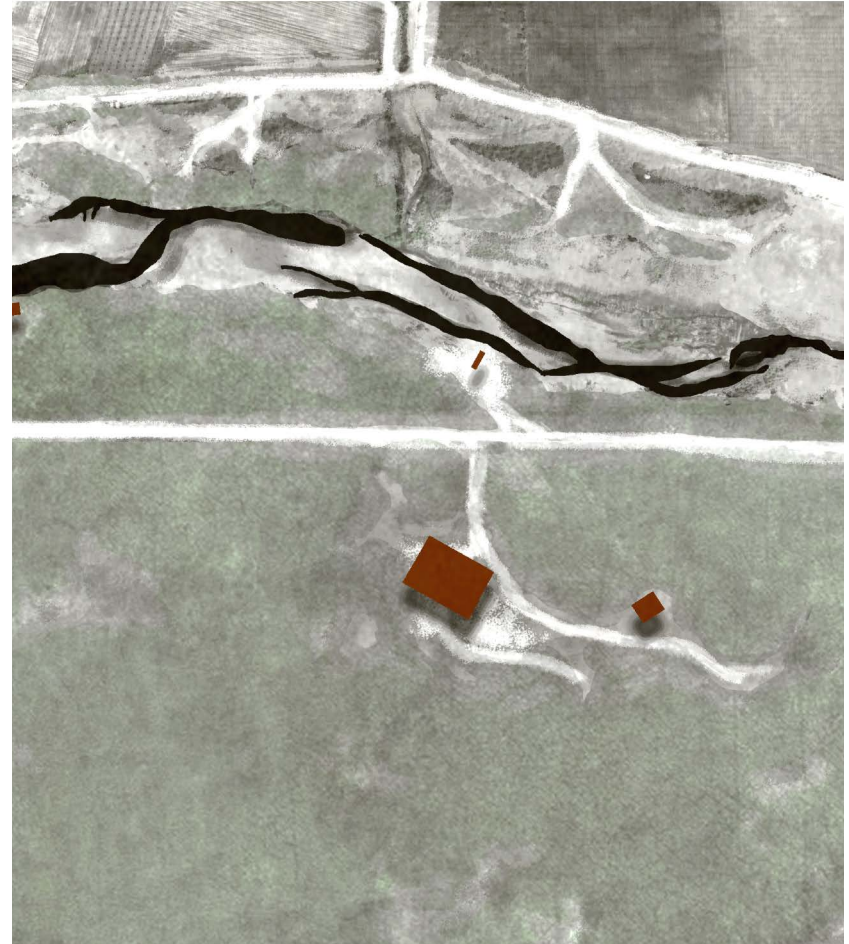

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Το καταφύγιο

Πρόκειται για την παρέμβαση μεγαλύτερης κλίμακας που τοποθετείται στο δάσος. Η χρήση της είναι η στέγαση των επισκεπτών της περιοχής, με πρόσβαση σε κλίνες, θέρμανση, νερό, κουζίνα και υποδομές WC και λουτρού. Η λειτουργία του προβλέπεται να είναι ανοιχτή και μπορεί να είναι επισκέψιμο καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, εξυπηρετώντας έτσι τους μελετητές, τα σχολεία και τους πεζοπόρους που είναι αναγκαίο να διαμείνουν στην περιοχή, χωρίς να χρειάζεται να μεταφερθούν στους κοντινότερους οικισμούς και στα τουριστικά καταλύματα. Ο Δήμος ή οργανωμένες συλλογικότητες μπορούν να αναλάβουν την τροφοδότηση με τα απαραίτητα αγαθά, καθώς και τη διατήρηση του κτιρίου.

Τοποθετείται στο μεγαλύτερο άνοιγμα-ξέφωτο της περιοχής, καθώς καταλαμβάνει μεγάλο όγκο. Έτσι, αποφεύγεται η αποψίλωση δέντρων, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζεται η πλήρης ορατότητα από τον κεντρικό δρόμο ώστε να εντοπίζεται με ευκολία από τους επισκέπτες.

Πρόκειται για την παρέμβαση μεγαλύτερης κλίμακας pH σχεδιαστική λογική είναι η δημιουργία τεσσάρων μονάδων που συνδέονται και επικοινωνούν.

Στο βόρειο/δυτικό τμήμα τοποθετούνται οι πιο δημόσιες λειτουργίες, απ' όπου γίνεται και η είσοδος στο καταφύγιο.

Στο νότιο/ δυτικό τμήμα ο χώρος θεωρείται πιο ιδιωτικός, καθώς περιλαμβάνει τα ατομικά δωμάτια και τον χώρο του WC.

Λόγω της υπερχείλισης του ποταμού και τον φερτών υλικών, τα ύψη αλλάζουν, ωστόσο όχι με ιδιαίτερες διαβαθμίσεις. Ταυτόχρονα, το έδαφος παραμένει υγρό ή λασπώδες για μεγάλο διάστημα. Για τον λόγο αυτό, η κατασκευή παραμένει υπερυψωμένη και για την πρόσβαση σε αυτήν τοποθετούνται υλικά από το τοπίο (όπως πέτρες), για σκαλιά και για τη δημιουργία μονοπατιού, ώστε να διασφαλιστεί η εύκολη πρόσβαση.

Η μονάδα μπορεί να φιλοξενήσει στους κοιτώνες έως 8 άτομα. Μπορούν να προστεθούν επιπλέον 8 άτομα με προσθήκη υποστρωμάτων σε κάθε χώρο. Ο χώρος της εστίας/συνάντησης παραμένει ανοιχτός και δυναμικός ώστε να μπορεί να στεγάσει άτομα με υποστρώματα ή να φιλοξενήσει ημερίδες και συνέδρια.

Υλικά

*δομικός σκελετός : πεύκη
ανθεκτικότητα στο χρόνο και σε υγρά
περιβάλλοντα*

*τοίχοι εσωτερικοί: κόντρα πλακέ
αντοχή στην υγρασία*

Μεταλλικοί σύνδεσμοι

Τοπίο

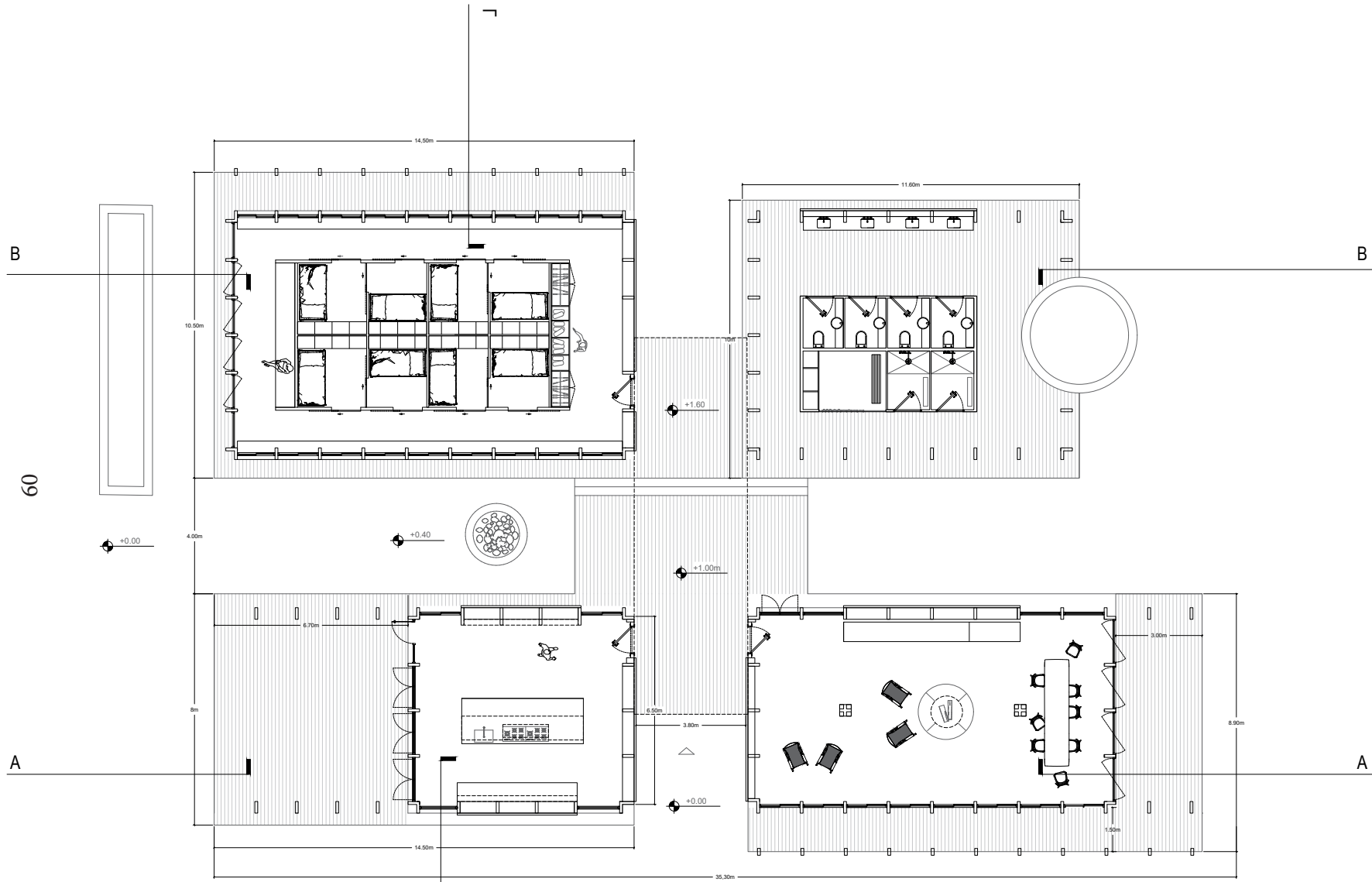
Τα φυλλοβόλα δέντρα για σκίαση

Χειρισμοί και μέθοδοι

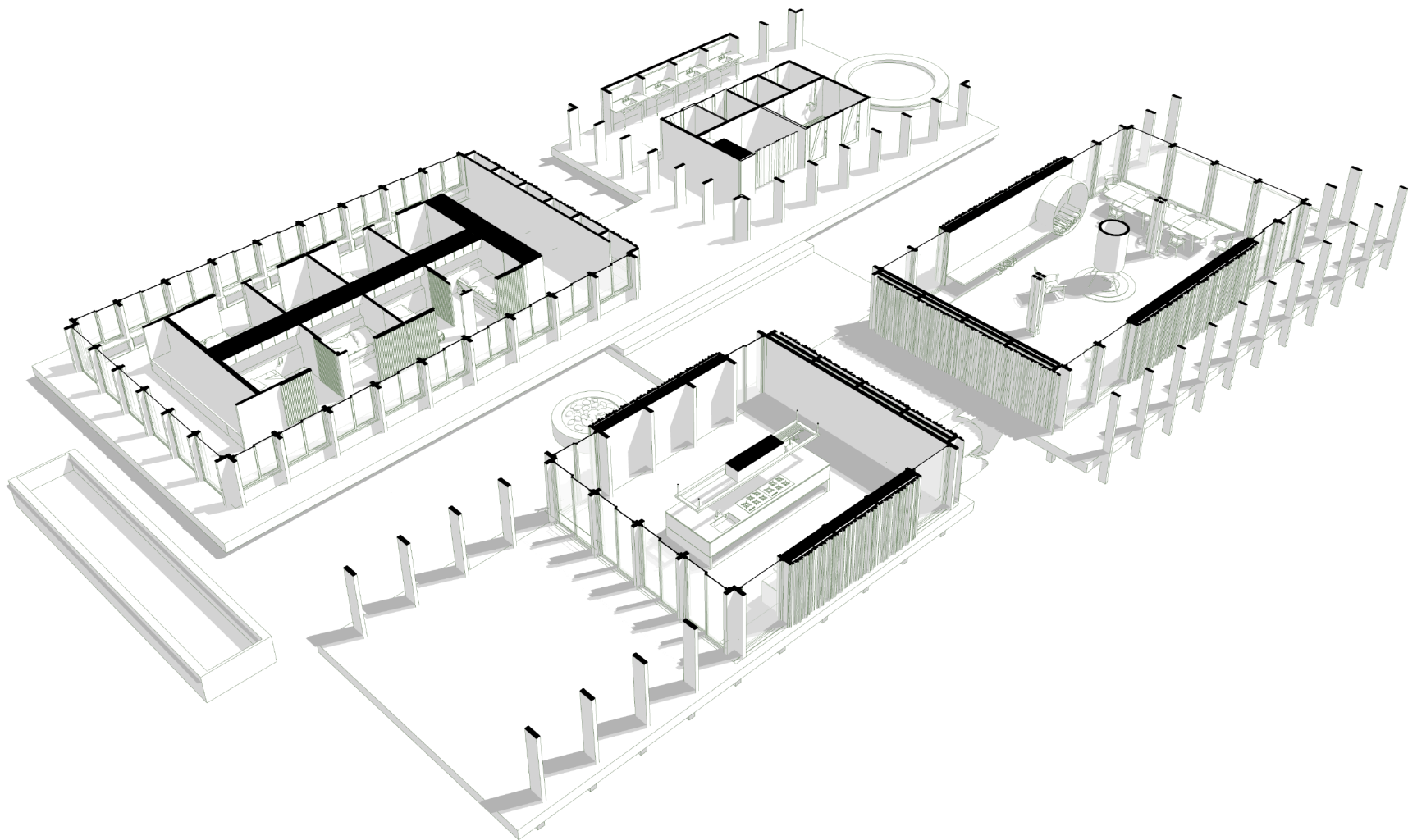
*Υπερυψωμένες πλάκες
Το νερό συλλέγεται από την οροφή της
κατασκευής με υδρορροή που καταλήγει
σε δεξαμενή αποθήκευσης νερού*

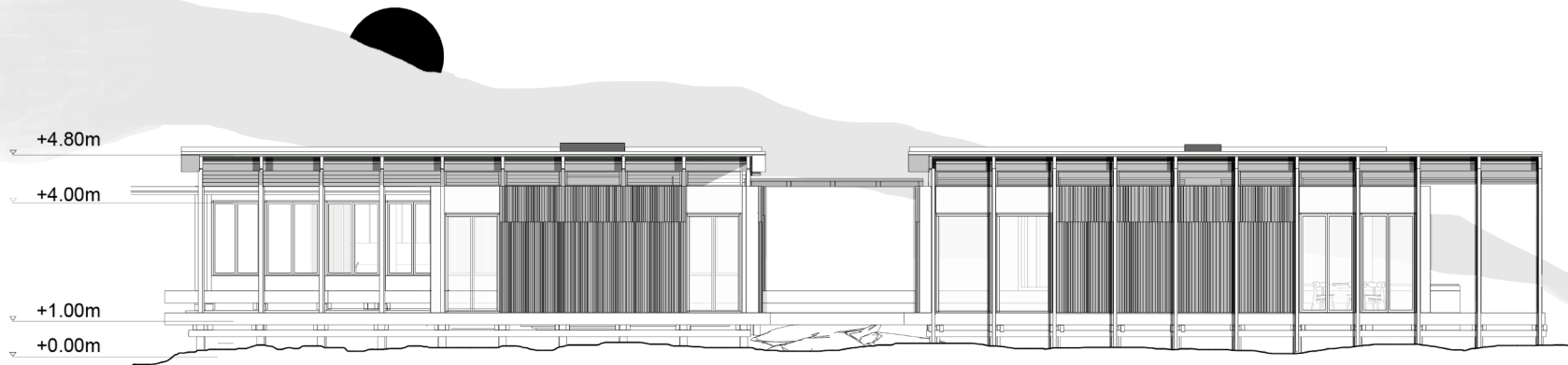

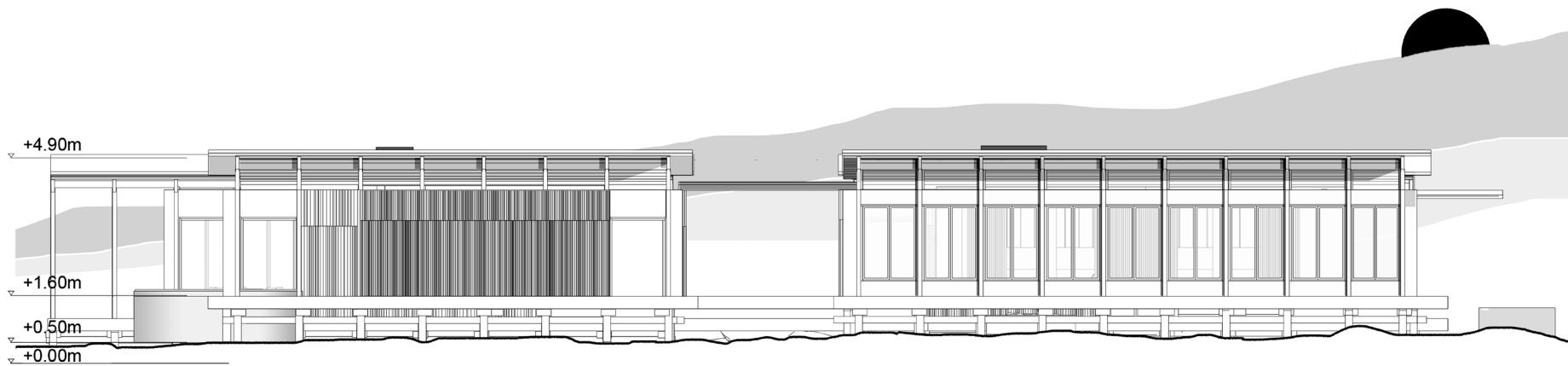

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ

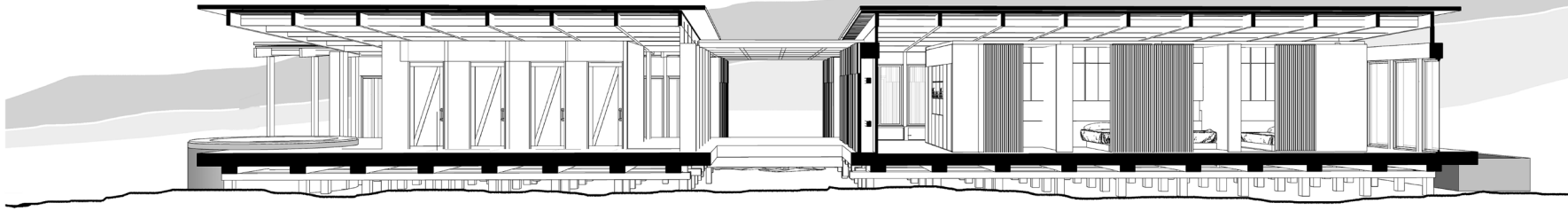

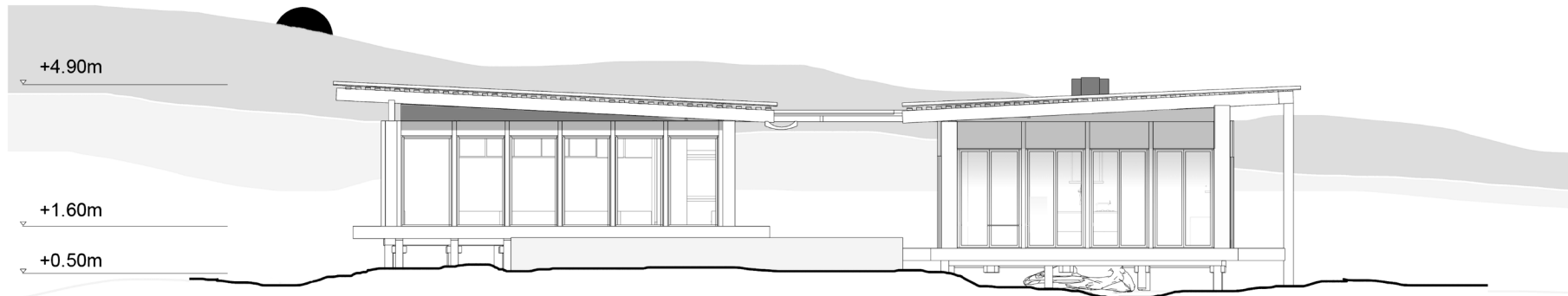
ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

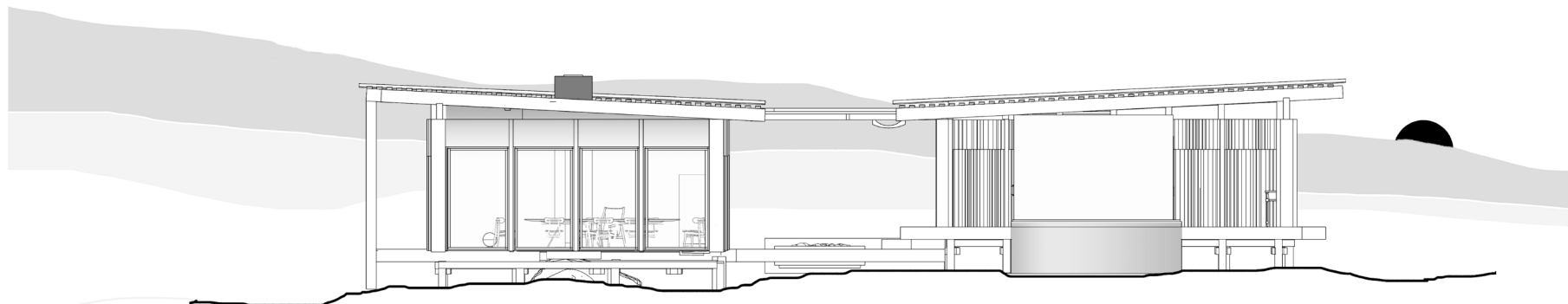
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

TOMH BB

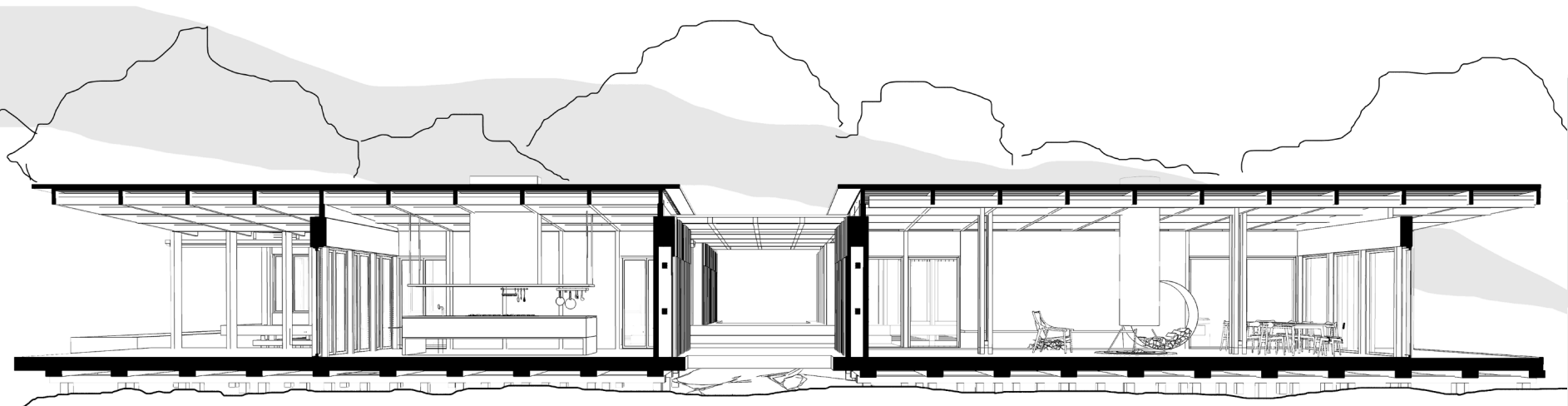

NOTIA OΨH

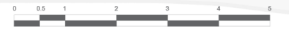

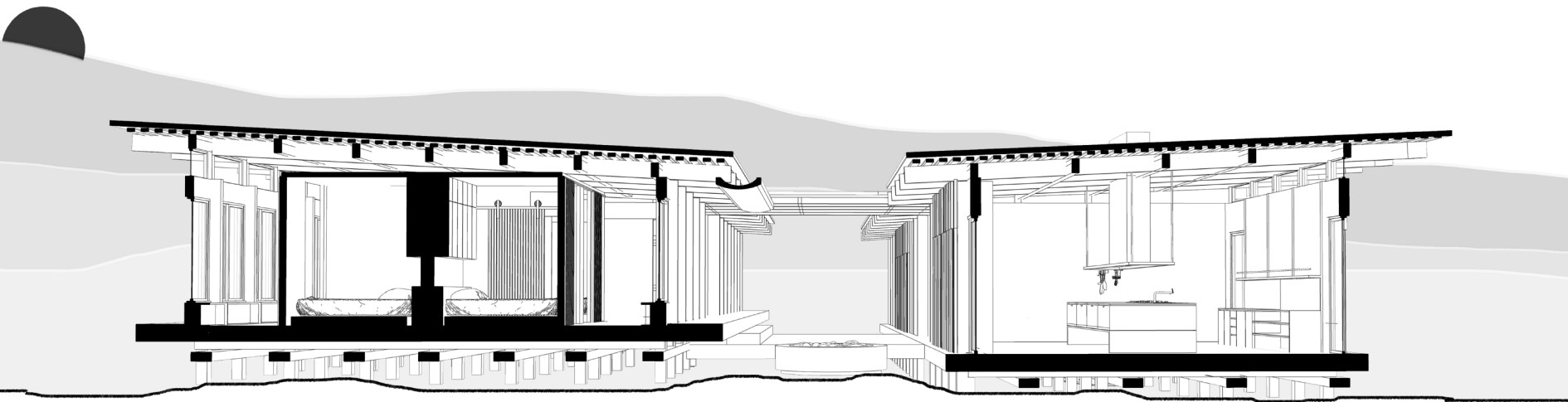
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100

BOPEIA OΨH

TOMH AA

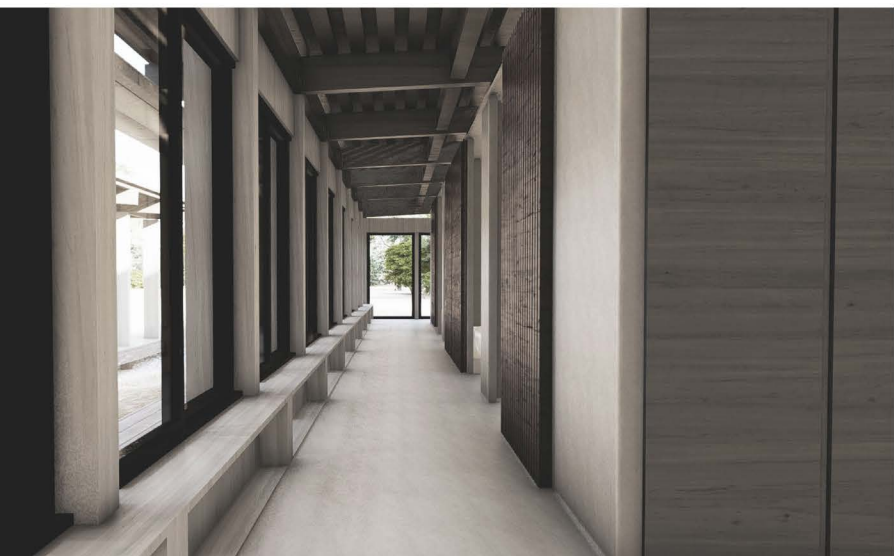

ТОМН ГГ

Η παρατήρηση στο ποτάμι

Η κατασκευή έχει τη μορφή πλατφόρμας που εξυπηρετεί την παρατήρηση κοντά στην όχθη του ποταμού. Είναι ένας θύλακας, ίσως με τη μορφή σπηλιάς που προστατεύει τον παρατηρητή. Ταυτόχρονα, τον καθιστά αόρατο στο τοπίο και στα ζώα της περιοχής.

Τοποθετείται σε περιοχή κοντά στην όχθη του ποταμού, όπου η υλικότητα του εδάφους είναι κυρίως χαλίκια. Η υψομετρική διαφορά από το επίπεδο του αγροτικού δρόμου είναι 2μ. Η πρόσβαση γίνεται στο πάνω μέρος από το επίπεδο του δρόμου, ενώ χρησιμοποιούνται σκάλες για την επίσκεψη στον κάτω χώρο. Η σχεδιαστική λογική συμπεριλαμβάνει την υπερχείλιση του νερού. Τους καλοκαιρινούς μήνες όπου η στάθμη του νερού κατεβαίνει, η επίσκεψη του κάτω μέρους είναι δυνατή. Όταν η στάθμη μεταβάλλεται και ανεβαίνει, υπάρχει πρόσβαση μόνο στο πάνω τμήμα της κατασκευής, όπου διατίθεται προσχεδιασμένος χώρος πυράς.

Παρατήρηση τοπίου στην όχθη του ποταμού
Στάση
Πυρά

Υλικά

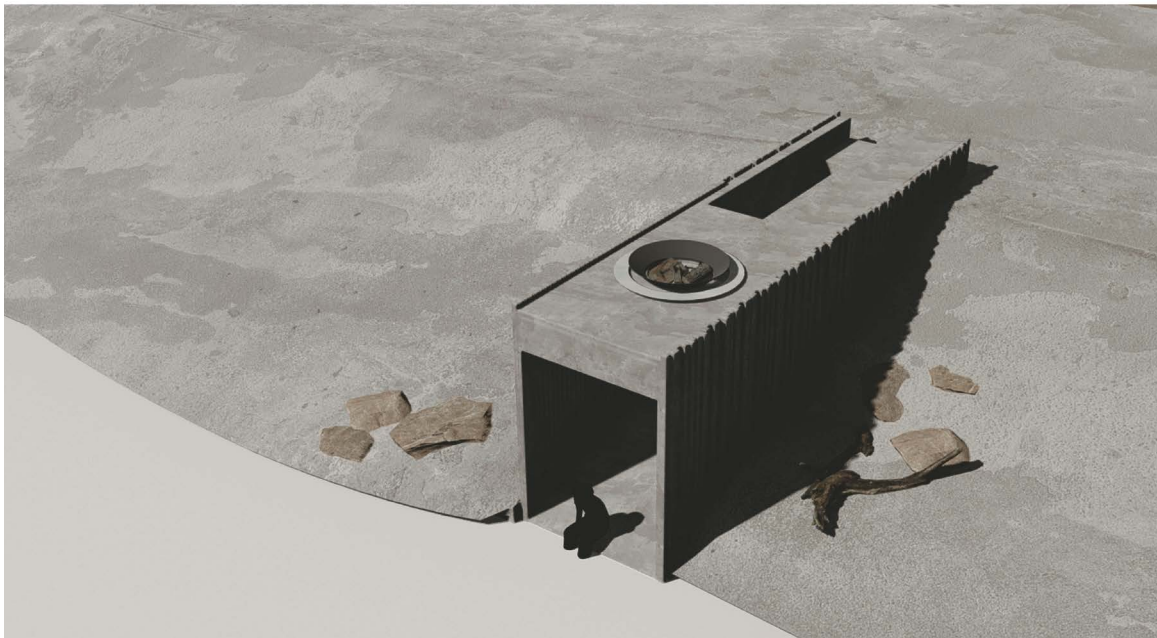
*Δομικός σκελετός και εσωτερική επένδυση :
 κέδρος με τεχνική καμμένου ξύλου
 ανθεκτικότητα στο νερό*

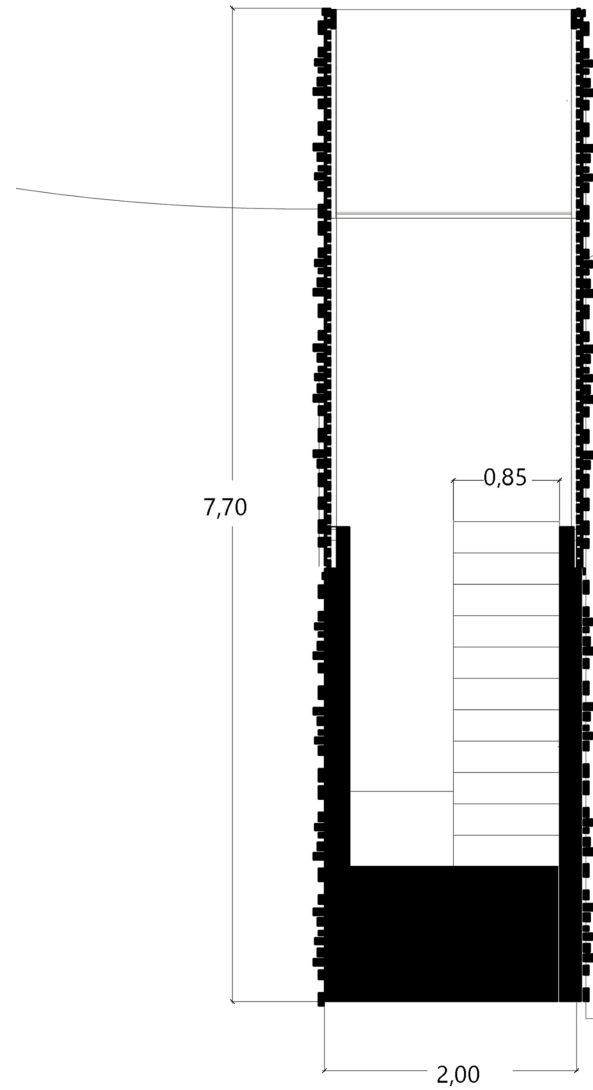
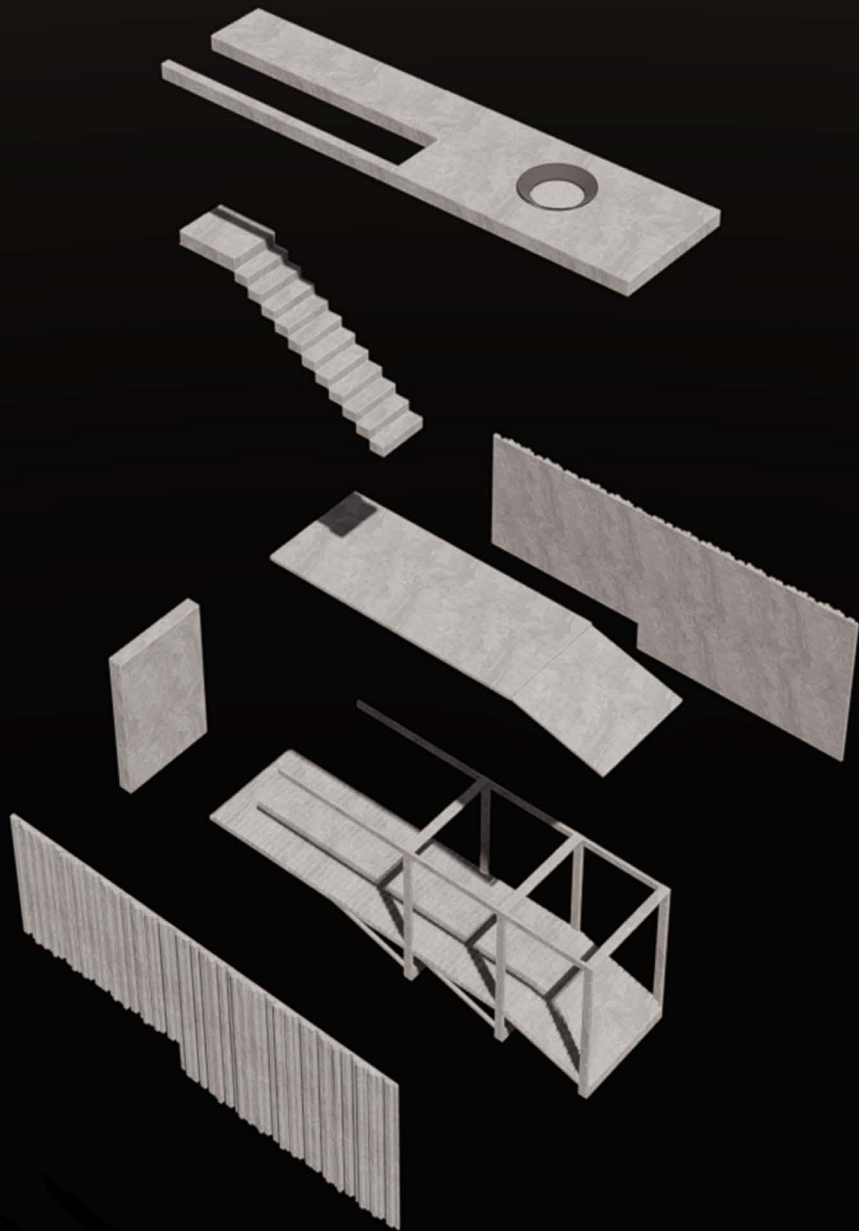
Έδαφος

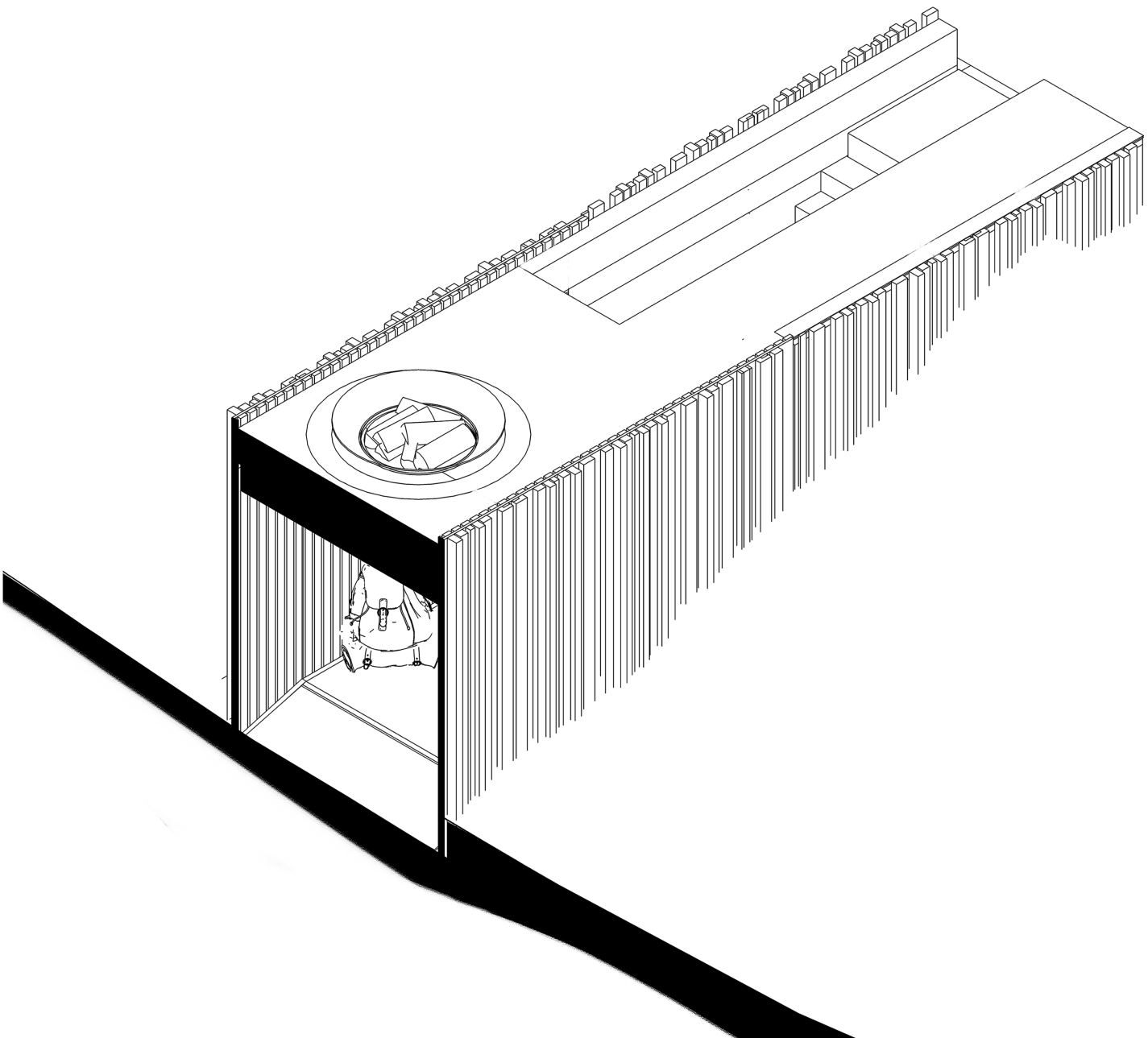
*Το πετρώδες έδαφος συμβάλλει στη
 σταθερότητα των θεμελίων της κατασκευής*

Χρήσιμα αντικείμενα

Κυάλια
λάμπα
Σημειωματάριο
Φωτογραφική μηχανή

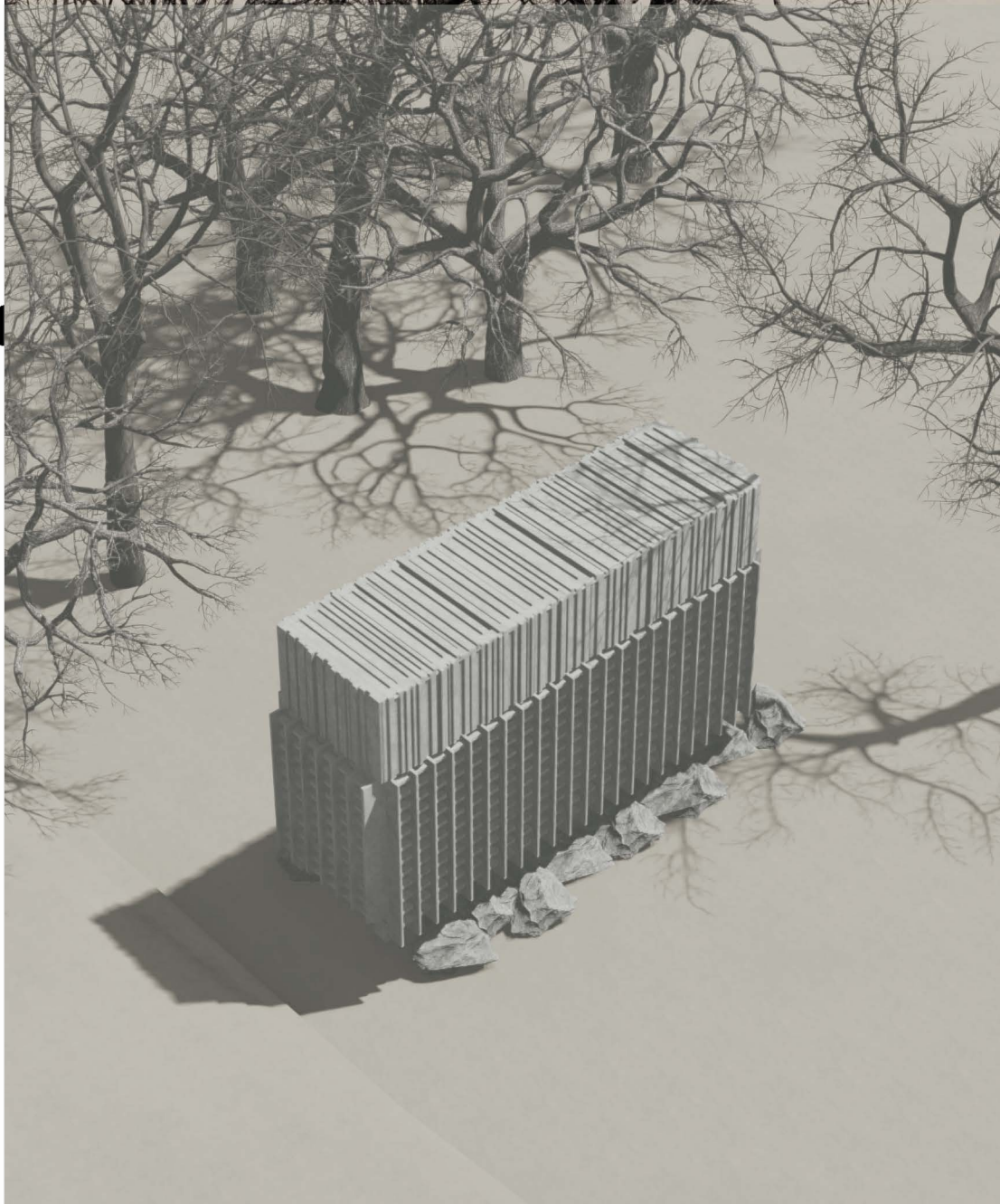
Η παρατήρηση στο δάσος

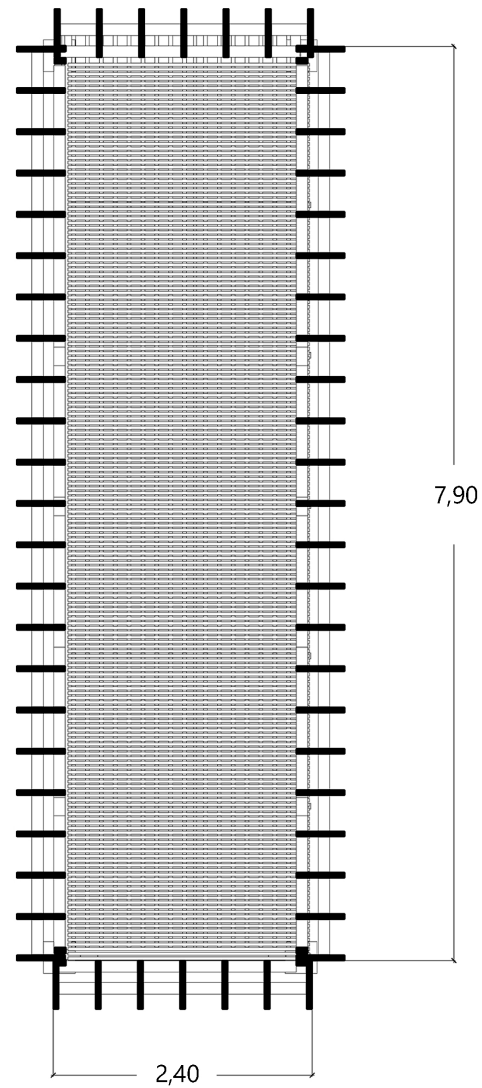
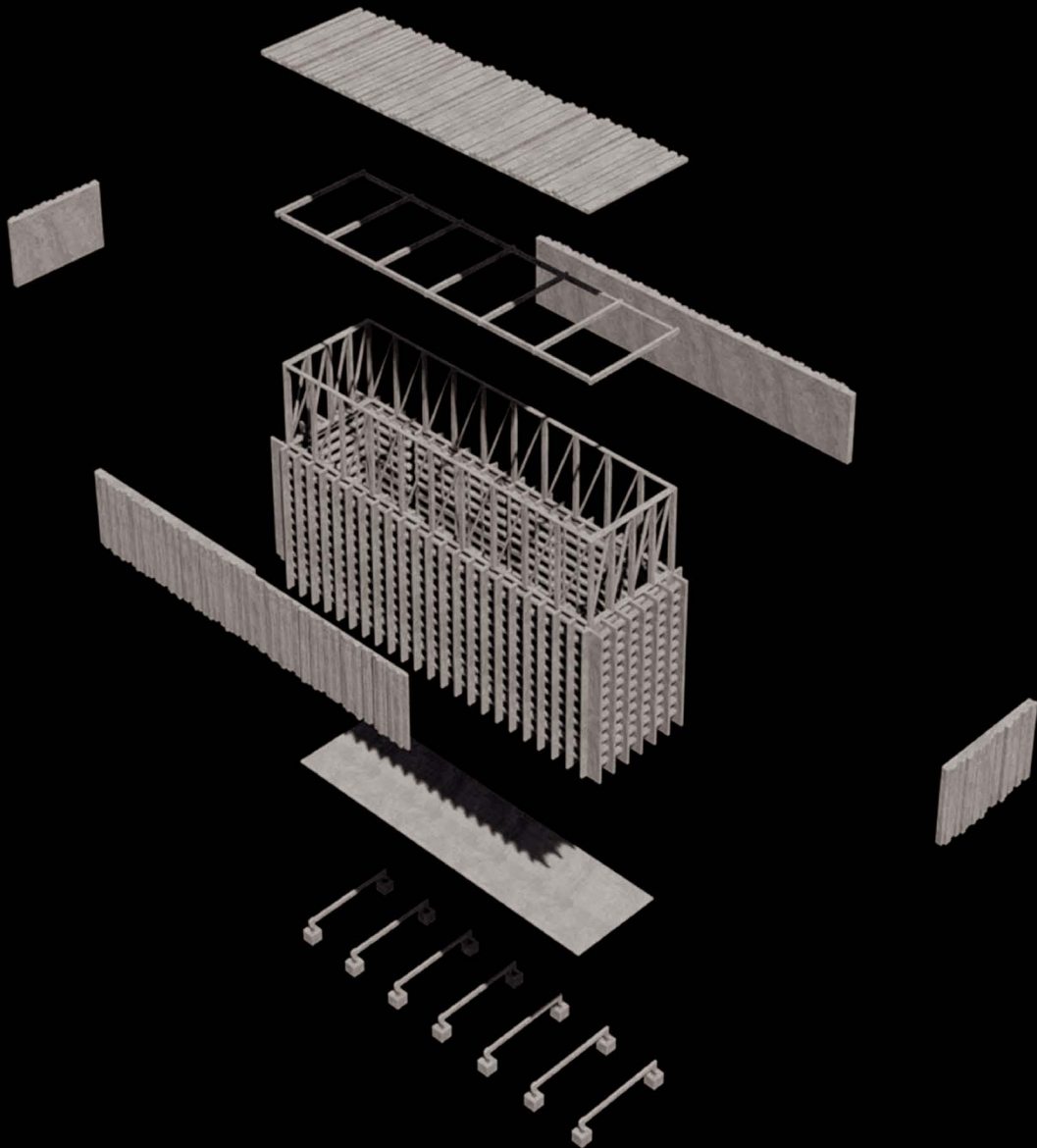
Η ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

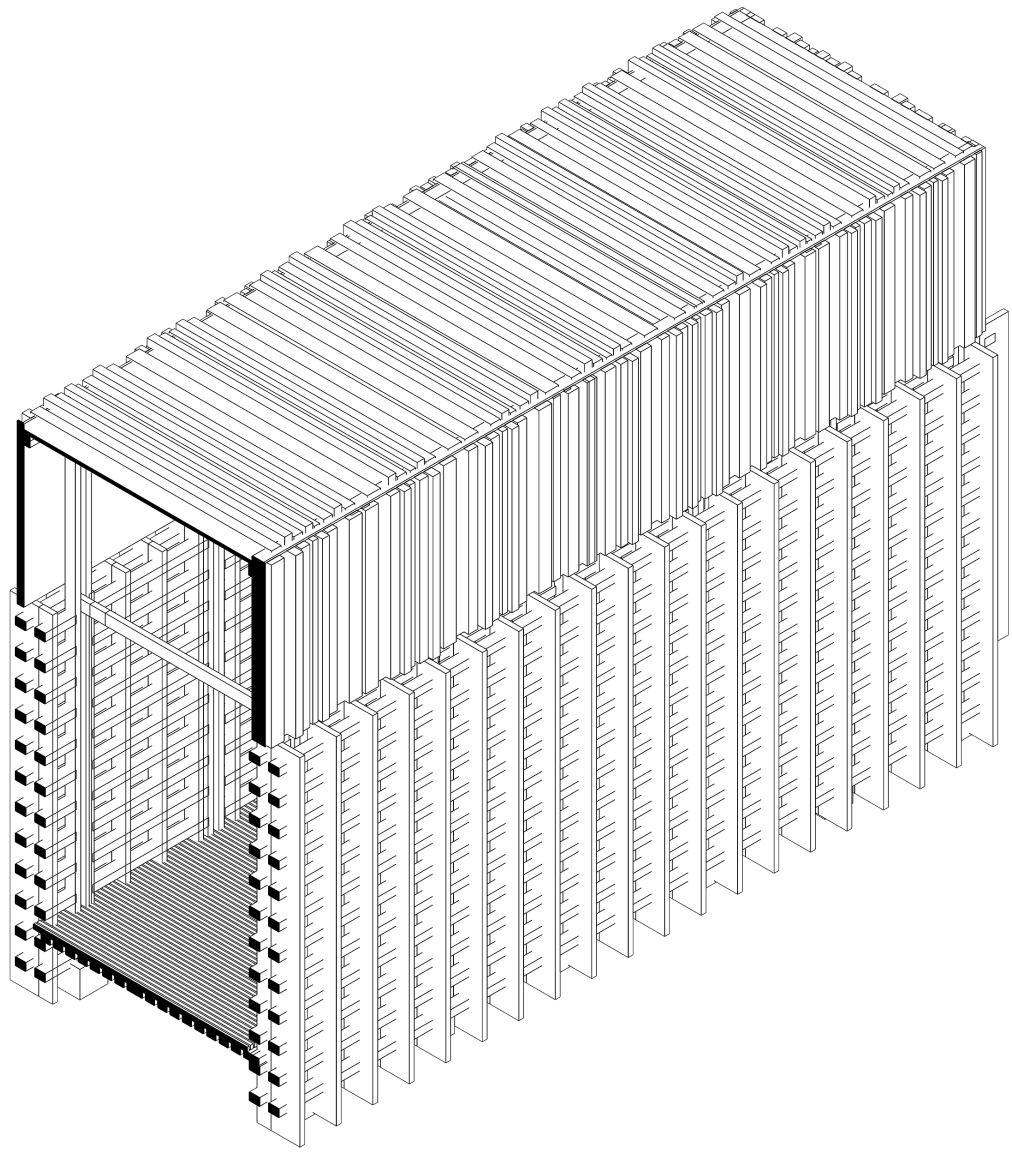
Η κατασκευή έχει τη μορφή ορθογώνιου παρατηρητηρίου που εξυπηρετεί την παρατήρηση του δάσους και της πανίδας του. Η κίνηση γίνεται σε οριζόντιο άξονα και η ορατότητα εξασφαλίζεται και από τις τέσσερις πλευρές. Το επίπεδο πρόσβασης είναι υπερυψωμένο, καθώς λαμβάνεται υπ' όψιν ο παράγοντας της μεταμόρφωσης του εδάφους. Η πρόσβαση γίνεται με πέτρες από το τοπίο που τοποθετούνται ως σκαλοπάτια.

Η σχεδιαστική λογική, εδώ, είναι η δημιουργία ενός διάτρητου κελύφους που εξασφαλίζει τη διακριτικότητα του παρατηρητή ως προς τις κινήσεις των ειδών της περιοχής που πλησιάζουν την κατασκευή. Περικλύεται, έτσι, με κατακόρυφες και κάθετες σανίδες που σχηματίζουν ανοίγματα.

*Παρατήρηση στο δάσος
Στάση*

Η παρατήρηση πουλιών

Η κατασκευή έχει τη μορφή ορθογώνιου παρατηρητηρίου και εξυπηρετεί την παρατήρηση των πουλιών στην περιοχή της όχθης του ποταμού, που περικλείεται από ψηλά φυλλοβόλα δέντρα. Η κίνηση γίνεται σε κάθετο άξονα και σε επίπεδο δύο ορόφων. Η ορατότητα εξασφαλίζεται και από τις τέσσερις πλευρές.

Η πρόσβαση γίνεται από το χαμηλότερο επίπεδο, όπου κανείς μπορεί ακόμη και να διαμείνει. Υπάρχει δυνατότητα επίσκεψης και στο δεύτερο επίπεδο με πανοραμική οπτική. Το τρίτο επίπεδο δεν είναι προσβάσιμο. Εκεί, διαμορφώνεται ένα πλέγμα από ξύλα που μπορεί να κατοικηθεί από πουλιά. Κάτι τέτοιο, εντάσσει το περιβάλλον και του μόνιμους κατοίκους του, τα ποικίλα είδη πουλιών της περιοχής, στην προτεινόμενη κατασκευή, προφυλάσσοντας παράλληλα τις φωλιές από μία πιθανή καταστροφή τους.

Το περίβλημα είναι διάτρητο με κατακόρυφες και κάθετες σανίδες που σχηματίζουν ανοίγματα, χωρίς να διακόπτουν την ορατότητα, ενώ παράλληλα αποκρύπτουν τον παρατηρητή.

*Παρατήρηση πουλιών
Καταφύγιο πουλιών
Στάση
Διαμονή*

Υλικά

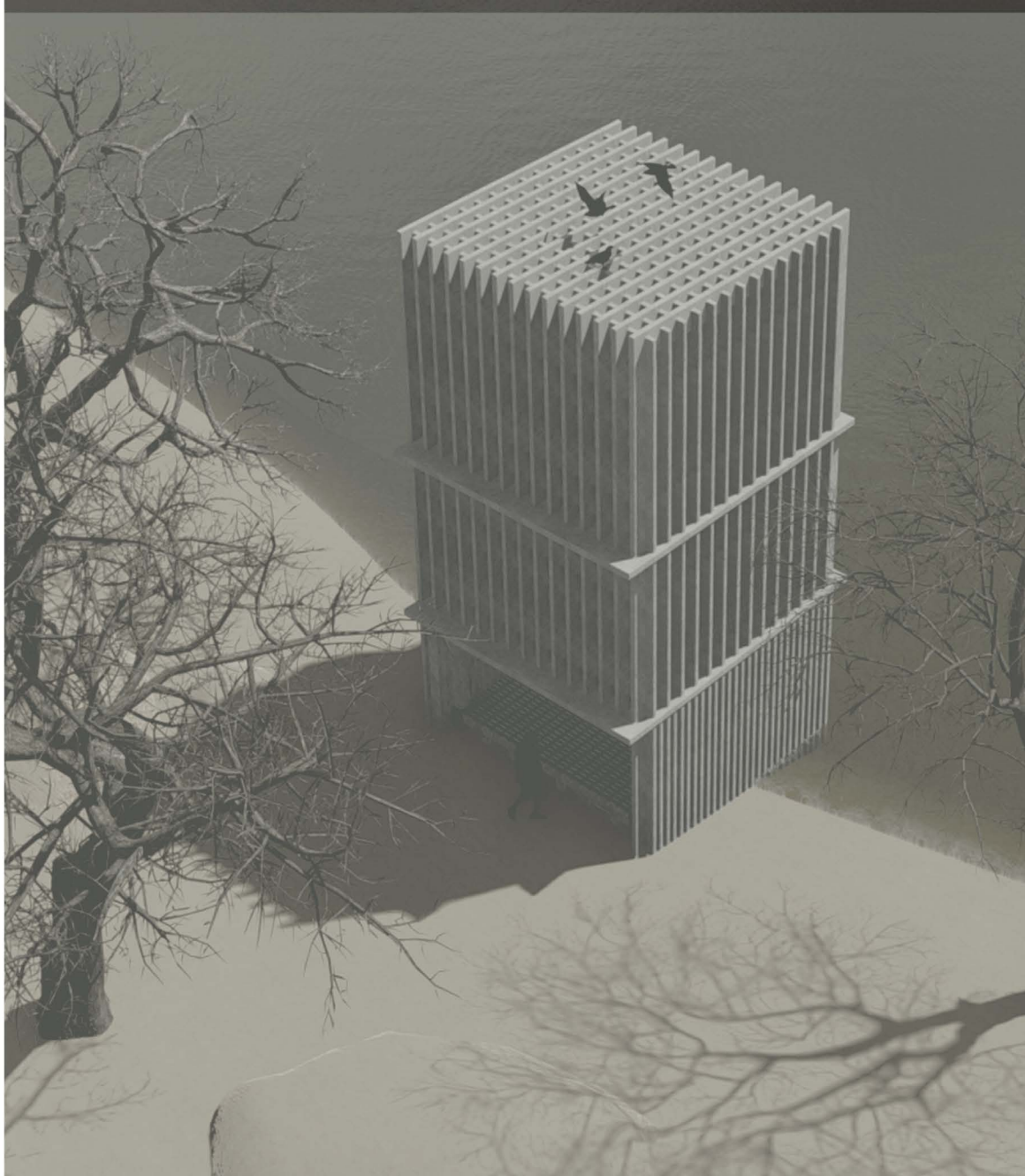
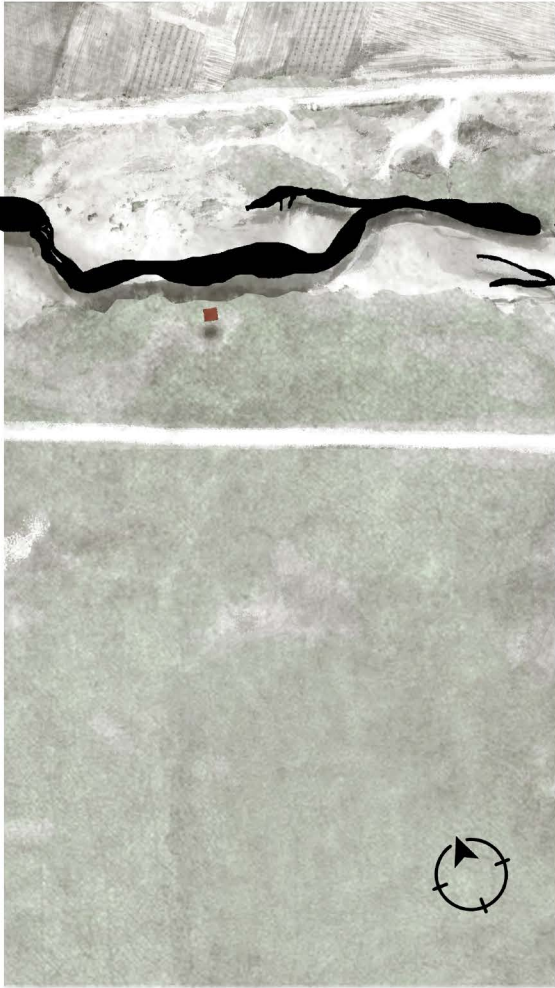
*δομικός σκελετός και εσωτερική επένδυση :
κέδρος με τεχνική καμμένου ξύλου
ανθεκτικότητα στο νερό*

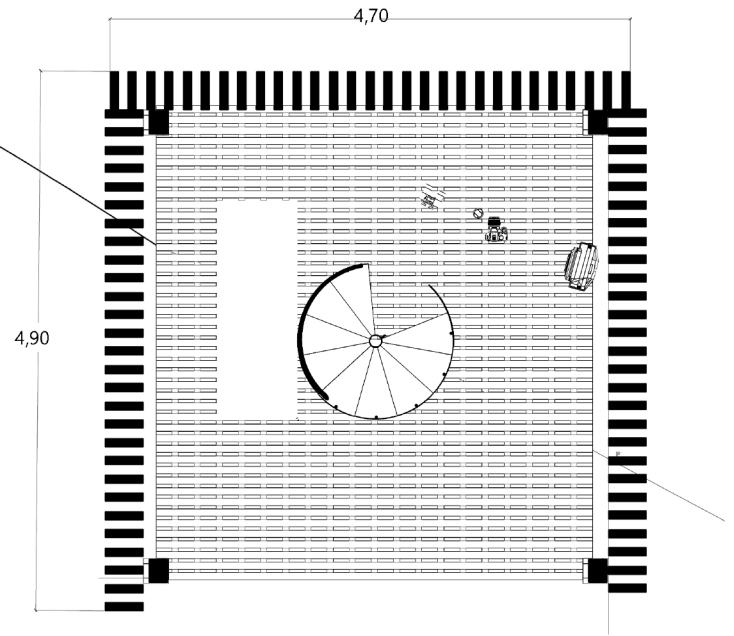
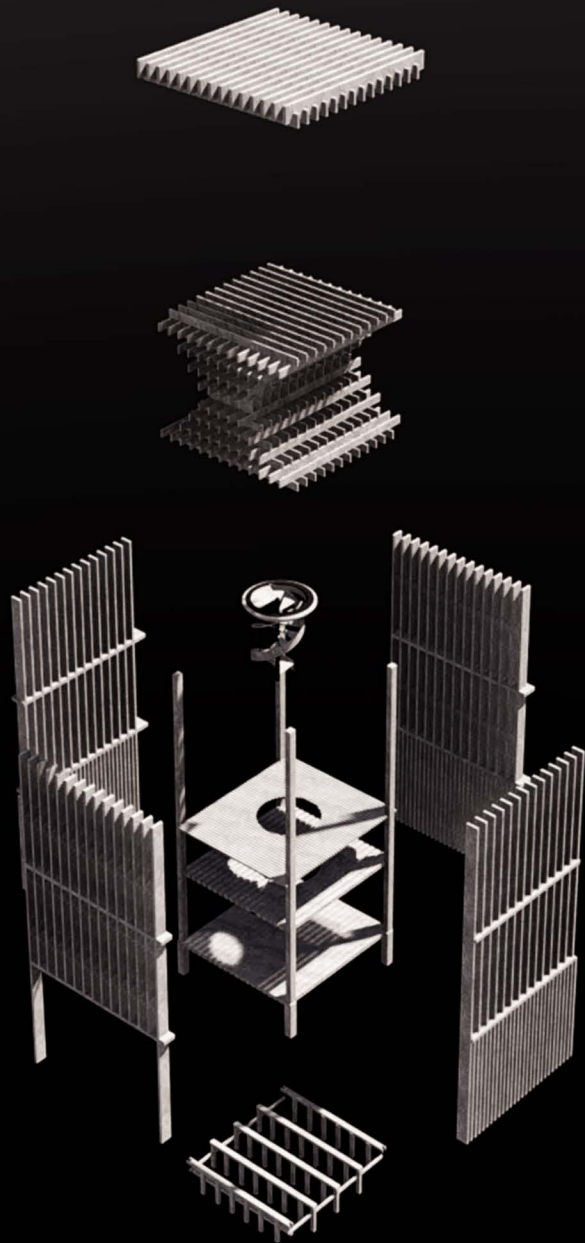
Έδαφος

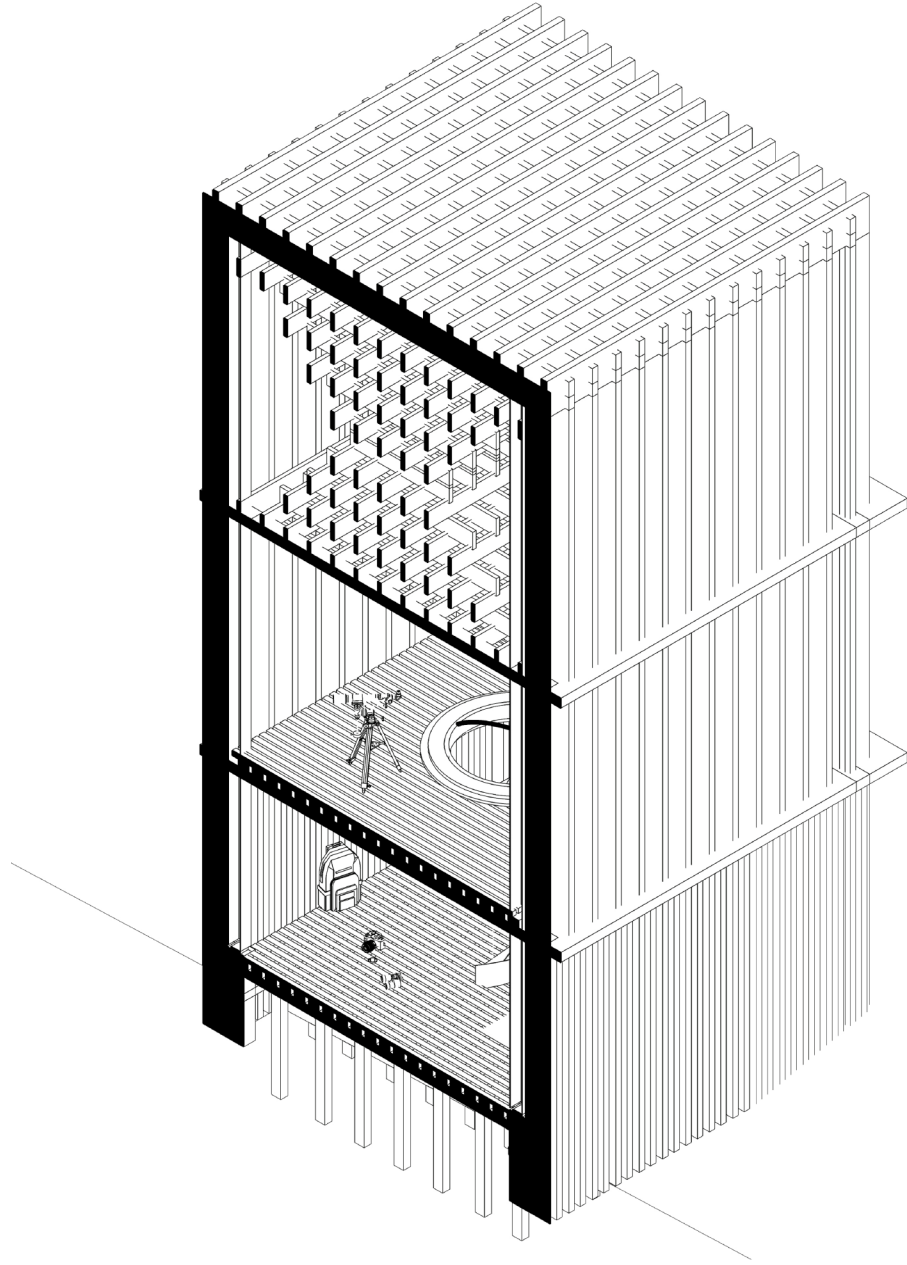
*Το πετρώδες έδαφος συμβάλλει στη
σταθερότητα των θεμελίων της κατασκευής*

Χρήσιμα αντικείμενα

*Κυάλια
Λάμπα
Σημειωματάριο
Υπόστρωμα
Φωτογραφική μηχανή
Τηλεσκόπιο*

Η διαμονή

Η κατασκευή έχει τη μορφή τετραγώνου και τοποθετείται σε ένα μικρό ξέφωτο του δάσους. Εν δυνάμει, μπορεί να μετακινηθεί σε οποιοδήποτε σημείο ή και να πολλαπλασιαστεί, ανάλογα με τις ανάγκες της περιοχής.

Πρόκειται για μία ανοιχτή, υπερυψωμένη κατασκευή, ώστε να προφυλάσσει από το νερό και το λασπώδες έδαφος κατά τη διάρκεια των βροχοπτώσεων.

Προβλέπει την ελεύθερη διαμονή ή και οποιαδήποτε δραστηριότητα απαιτεί στέγαση στην περιοχή του πλατανόδασους. Είναι μία μονάδα που μπορεί να φιλοξενήσει επισκέπτες με σκηνές, αιώρες ή υποστρώματα.

Στην οροφή δημιουργείται ένα δικτύωμα από ξύλα που δημιουργούν θέσεις για τοποθέτηση αιώρας ή κρέμαση αντικειμένων.

Στάση
Διαμονή

Υλικά

δομικός σκελετός: πεύκη
ανθεκτικότητα στο νερό

Τοπίο

Φυλλοβόλα δέντρα

Χρήσιμα αντικείμενα

Κυάλια
Λάμπα
Σημειωματάριο
Υπόστρωμα
Φωτογραφική μηχανή
Τηλεσκόπιο

